

Előfizetési árak:

A kiadóhivatalban átvéve:

Egész évre . . . 8 frt — kr.

Negyedévre . . . 2 „ — „

Helyben házhoz hordva:

Egész évre . . . 10 frt — kr.

Negyedévre . . . 2 frt 50 kr.

Vidékre postán szállítva:

Egész évre . . . 12 frt — kr.

Negyedévre . . . 3 „ — „

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP.

Megjelenik minden nap a hétfői és ünnep utáni napok kivételével

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Apáca u. 3. sz.

A szerkesztőség kéziratok visszaadására vagy megőrzésére nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 4 kr.

NAGYVÁRAD, márczius 21.

Gazdasági kiegyezés.

(K. Ö.) Az osztrák Reichsrath ma tartja első ülését. Legfontosabb tárgyát a kiegyezésre vonatkozó törvényjavaslatok képezik. Elérkezett tehát annak az ideje, amikor kormánypartii lapok állítása szerint, súlyos gondok fognak nehezíteni a Bánffy-kormány vállaira.

Mi sohasem kételkedtünk benne, hogy a gazdasági kiegyezésen hajótörést fog szenvedni a Bánffy-kormány fufangja. Jogos követeléseink formulázásában nem támaszkodhatott a nemzetre, mert erőszakos módon akadályozott meg minden a közvélemény kifejeződését előkészítő mozgalmat. Parlamenti többségre, arra támaszkodhatik. Csakhogy egy a parlamenti többség közreműködésével szentesített nyert, de a nemzet közgazdasági érdekeit sértő kiegyezés egy lépéssel sem fogja előbbre vinni annak a kormányzati rendszernek a szekerét, mely a gazdasági kiegyezésben minden rekompensáció nélkül a lemondás politikáját követi.

Ausztriában egymást váltották fel a kormányok, a belpolitikai helyzet is súlyos válságokon ment át, de a Bánffy-kormány tartózkodott minden kiegyezési akciótól. Amit pedig eddig megtenni elmulasztott, azt ezután megtenni már nem lesz képes. A Bádeni-kormány alatt Glanz és Bilinszky oly hatalmas közvéleményt teremtettek a kiegyezési kérdésben az osztrák tulkövetelések mellett, melyek ellensúlyo-

zására a Bánffy-kormány semmit sem tett. A megrendelt bizalmi nyilatkozatok hizelegtek, ha ugyan hizelegtek egy miniszter hiúságának, de kárára voltak az ország közgazdaságának.

A Gautsch-kormány alatt lényegesen megváltozott a helyzet. Ez az erős közvélemény, mely a kiegyezési kérdésben a Bádeni kormányt támogatta, Gautsch alatt megoszlott. A németek szemben találtak magokat a csehekkel a kiegyezés legfőbb pontjaiban. A Gautsch-kormány tehát korántsem léphetett fel azzal a határozottsággal, mely a Bádeni-kormány minden akcióját jellemezte. Ebből egy erős nemzeti magyar kormány hatalmas fegyvert tudott volna kovácsolni gazdasági érdekeink megvédése tekintetében. Nemcsak hogy ez nem történt, de egyáltalában semmi sem történt, mivel a Bánffy-kormány gyengesége érzetében minden iniciatívától tartózkodni kénytelen.

Körülbelül ez volt a helyzet képe, mikor január végén Budapesten tárgyalások folytak a kiegyezés dolgában, a két kormány között. Gautsch egészen más programmal jött, mint Badeni annak idején. A sok tapogatózásnak az lett a következménye, hogy a tárgyalások eredménytelenül felbeszakítottak.

A Thun-kormány kormányralépésével ismét megváltozott a helyzet. A különböző pártok legalább látszólag kibékültek, csakhogy lehetővé tegyék a parlament rendes működését s az alkotmány visszaállítását. Az Ausztriában uralkodó közfelfogás szerint a közgazdasági ügyek-

ben a pártirányoknak nem szabad elválasztó korlátnak lenniük, mivel csakis ezen az uton lesz elérhető, hogy az osztrák érdekek a Magyarországgal kötendő kiegyezésben megóvassanak. Hogy ez a főczél, leginkább abból lehet következtetni, hogy a legkülönbözőbb pártokból léptek be a Thun-miniszteriumba, csakhogy szabad utat nyí sanak Thunnak a Magyarországgal való kiegyezés tekintetében. Ami tehát a Gautsch-kormány gyengesége volt, az a Thun-kormány erőssége. Közös akarat, közös erő és elhatározás Ausztria érdekeit a kiegyezésben minden áron megvédeni.

Ezzel szemben a Bánffy-kormány mire hivatkozhatik? Talán arra az állítólag elkészült tizenhatszavas javaslatra, melyet a Thun-kormány még kevésbé fog elfogadhatni, mint Gautsch? Vagy a megrendelt bizalmi nyilatkozatokra? Az elfojtott közvéleményre?

Nehéz óráiban a Bánffy-kormány majd mégis csak észébe jut, hogy nem lehet büntetlenül szembeszállni a nemzeti közakarattal. Hogy mégis csak észszerűbb dolog, ha egy alkotmányos miniszterium a nemzet közvéleményének talapatára állhat és onnét hirdetheti követeléseink igazságát. Az oly annyira szükséges gazdasági közakarattal kifejlődésének nem utját állani, hanem azt minden áron előmozdítani lett volna kötelessége a Bánffy-miniszteriumnak. Ennek hiányát a nemzet fogja megfizetni.

A „TISZÁNTÚL“ TARCZAJA.

Szigligeti Ede, mint ember.

— Halálának 20 éves évfordulóján a Szigligeti-társaság matinéján felolvasta Náményi Lajos. —

Nagy igazságot ad Shakspeare Antonius ajkára, mikor ott, Julius Caesar holtteste felett azt mondja: »A rossz, mit ember tesz, túléli őt; a jó gyakorta sirba száll vele.« És mégis, élethivatásunk nem egyéb, mint folytonos küzdelem e nagy igazság ellen. Cselekszünk, dolgozunk, alkotunk, küzdünk e szomorú valóság megzafálásán s ennek mindig csak egy az indítéka, mindig csak egy oka van: részt venni, részt követelni abban a nagy gépnek munkájában, mit úgy hívják: élet.

A mi társaságunk, mikor Szigligeti nevének aegise alatt tömörült, szembe szállt az említett nagy igazsággal. Azok az alkotások, mire az irodalomtörténet már rég kimondta kritikáját, sokkalta nagyobb becsűek semhogy Szigligeti halálával sirba szállhattak volna. Erdemei munkássága, elért eredményei mind oly vívmányok, mely előtt meg fog hajolni mindenkor a halás utókor és mi, kiket nevének varázsa a mi szűk körünkben munkára ösztökél,

sietünk erről ime meggyújtani az emlékezet oltárán a hála és kegyelet tőmjénét.

Érzem, tudom, hogy nagy alkotásainak méltatására az én tehetségem csekély és félve gondolom, hogy méltó szeretnék lenni arra, hogy emlékezetét, ma ép husz éves halálzási évfordulójakor, ünnepélyesen felújítva, a nehéz feladatnak megfeleljek.

De viszont lelkesedésem, rajongásom a nagy szellem alkotásain sokkalta nagyobb, semhogy erőt ne meritnék abból.

Itt, e helyen, alkotásairól szólni, méltatni az író elévülhetetlen, korszakalkotó működését, elemezni, boncolni azt a miért majdnem negyven éven át szakadatlanul küzdött, szinte felesleges.

Társaságunk intenciójának évről-évre megújuló emlékünnepein mindannyiszor méltattuk munkásságát. Azt a munkásságot, mely kora ifjúságában oda fejlődött — már lelki világában — a színészethez és melyhez hű maradt mindaddig, míg nem repertoieret teremtett az ország első színpadának és látta, hogy működése nem volt eredménytelen: az ifju nemzedék hűségesen követi törekvéseit, itt-ott fel-tűnik egy-egy tehetség és a költészet legkényesebb műfajának felvirágoztatása biztosítva van.

A színészet iránti hajlama ott jelentkezett

már a szülői házban. Leghíresebben oda járt fel a szellős padlásra és felhomályban papirdiszleteket festett; majd bábokat, szerepeket improvizált és gyakorolta magát a művészetben, mint Goethe által oly mesterileg meg-rajzolt Wilhelm Meister.

E hajlamokra kétségkívül hatással volt a huszas évek nagyváradai színészete.

Ez időszakban már annyira megerősödött a városi színészet, hogy kiváló pártfogójának, Sándafy Józsefnek halála is nyomtalanul mul el felette. Abday Sándor majd Pály Elek társulatai e korszakban figyelmet érdemelnek és a társaságuk előadásaiiban gyönyörködött a gyermek-ifju Szathmári József

Jól tudjuk mindannyian naiv, kedélyvilágunkra mily óriási hatással van a színpad, e esodás világ. Lebilincsel, megigéz. Egy-egy jelenet mint kitérőhetetlen emlék vésődik emlékezetünkbe és varázsát nem tudjuk feledni.

E színlelőadások hatása alatt az ifju műkedvelői előadást is rendezett és erre utóbb visszaemlékezve, érdekesen írja, mily magasztos gyönyör, mily kimondhatatlan öröm töltötte el valóját, mikor ez előadásra az előkészületeket megethette.

Hiába foglalkozik atyja a pályaválasztás kérdésével, hiába határozza el a husz éves

LEGUJABB

divatu férfi és fiu kalapok tulhalmozott raktár
miatt mélyen leszállított árban
kaphatók

REICHARD

árubázában

Nagyvárad Fő-utca, Orsolya-zárda épület.

Telephon összeköttetés!

Vidéki megrendelések pontosan eszközöltetnek.

ORSZÁGGYÜLES

A képviselőház ülése.

Budapest, március 21.

Elnök: Láng Lajos.

A kormány részéről jelen vannak: Bánffy Dezső, Lnkács Gyula, Perczel Dezső, Erdélyi Sándor és Darányi Ignác miniszterek.

A Ház folyosóján egyébről sem beszélnek, mint a *Polonyi* szombati interpellációjáról.

A New-York ügye.

Napirend előtt *Arányi* Miksa szólal fel: Elismeri, hogy multkori felszólalása kissé heves hangú volt, most tehát mérsékelt hangon szól személyes reputációjának megóvása céljából. *Polonyi* képviselő egy sürgőnyt olvasott fel, a melyben egy adópénztárnok panaszkodik, hogy őt egy ügynök becsapta, erre nézve annyit jegyez meg, hogy a sürgöny feladója *Arányi* Dávid nevű ügynököt értet, tehát a kérdéses személy nem ő.

Utána *Molnár* János kér szót szavainak megmagyarázása czimén. A keresztény reakcióról és restaurációról beszél. De oly annyira eltér a tárgytól, hogy Láng Lajos elnök többször figyelmezteti, hogy elvonja tőle a szót. Nagy zaj és a baloldal folytonos helyeslése közt fejezi be felszólalását, mi után a napirend tárgyalása következett.

A liberalizmus védelme.

Emmer Kornél: Egy matematikusnak felolvasták Milton *»Elvesztett paradicsom«*-át, s ő e felolvasás után e szavakat mondá: és mit bizonyít ez. Én is T. Ház e szavakat mondhatom Önökhöz. Eposzokat mesélnek a reakció szelleméről, a megváltozott erkölcsökről, csak a tulajdonképeni tárgyról, az appropriacionális költségvetésről nem beszéltek.

Reflektál a megelőző szónokokra. Az hangzott el, hogy a liberalizmus lejárt magát, a szocializmus szülője. Vizsgálják tehát, hogy mennyiben érdemes még liberálisnak lenni, s mi a teendők ez állítások megczáfolására vonatkozólag.

A képviselő választási visszaéléseket illető vádakra is vissza fog térni. A hol tömeges választások vannak, ott hasonló állapotok vannak. Tessék csak Angliára gondolni, hogy mennyit költöttek. Hiszen III. György egy levelében panaszkodik, hogy mennyibe kerültek neki a választások. Felhoz egyes példákat, amelyekből kitűnik, hogy a többek között egy angol kép-

viselő, aki a munkások legnagyobb patronusa, nagy philéntropnak bukása 200,000 frtba került. Ami azt a kérdést illeti, hogy a szocializmus és liberalizmus között van-e összefüggés, az a felelet, hogy van: A liberalizmus, mely oda törekszik, hogy a lét, a megélhetés minden emberre egyenlővé legyen téve, a kultura fejlesztése, ez egy utnak, a haladás útjának előkészítése, tehát a szocializmussal ok-beli összefüggésben van. De a szocializmusnak az az akadályozása, amelyet a néppárt ajánl; a reakció oly ellenszenv, a mely ront és nem javít. Hogy a *keresztény szeretethez kell visszahozni*, ezt ő tiszteletreméltó nyilatkozatnak tartja, de nem abban az értelemben, amint azt *Molnár* János ajánlja, hogy a szószekekről politizáljanak.

Szükségesnek tartja a vallásos nevelést, mert ez tényleg el van hanyagolva. (Helyeslés baloldalon.) De az állam nem egy privilégizált vallásnak kathedrálisa, hanem egy olyan intézmény, amelyben minden vallásnak legyen kápolnája (Helyeslés jobbfelől.)

A liberalizmus nincs ellentétben a vallással s bármennyire gáncsolják a szabadelvű pártot, ő kijelenti, hogy épen liberalizmusnál fogva tartozik a szabadelvű párthoz, s örvend azon, hogy egy táborban van a nemzet többségével, mely a haladás útján áll. Elfogadja a javaslatot.

Emmer — Apponyi világitásában.

Gróf *Apponyi* Albert: Előttém szóló képviselő azt a benyomást tette rám, hogy igen óvatos carrierjét azzal kezdte, hogy a pénzügyi bizottságba választatott, nehogy felszólalása folytán kitegyék a bizottságból. (Taps balon.) Később óvatossága csökkent, azzal jött a Házba, hogy küzdeni fog a választási visszaélések ellen, ezt meg is kezdte, de nem folytatta, valószínűleg attól tartva, hogy nem csak a bizottságból, hanem a házból is kiteszik. (Derűtség, taps a baloldalon.)

Elismeréssel szól ezután magas beszédjéről. A liberalizmust ő a jog eszméjének tekintti. De vajjon a jog eszméje-e a mai liberalizmus? Ezt senki sem fogja állítani.

Áttér ezután a kormánypárti szónokok beszédeire. A földművelésügyi miniszter ötletére pedig válaszolni nem is tud. A miniszter ugyanis azt mondja: Az ellenzéknek csak az fáj, hogy már 3—4 év óta a jobb oldalról kerültek elő miniszterek, de nem érti az ilyen etikai felfogást, dacára, hogy két napig gondolkodott rajta.

Apponyi észrevételei.

Egynehány észrevételt akar tenni a kormánypárti szónokok beszédére. Azt hirdette *Tisza* István, szól most *Apponyi*, hogy az ország gazdasági expansivitása növekedik. A zárszámadások feleslegének emelkedéséről is szól, pedig a való másról tanuskodik. A gazdasági erők expansivitása egyáltalában nem áll arányban a kiadások emelkedésével. Ennek megvilágítására utal, hogy 1893-ban az összes fogyasztási adók 81 milliót jövedelmeztek. Ezzel szemben 1896-ig két millió az emelkedés, de ez nem az expansivitást bizonyítja, mert a népesség is növekedett s új fogyasztási adó-nemeket hoztak be. Ez a két millió három év alatt semmi jelentőséggel sem bír.

A direkt adóknál is a legutóbbi három év alatt 5 millió az emelkedés, de ez a szállítási tételeknél, s a III. oszt. keresetadó exorbitans emelkedése folytán a kereset adóknál, azután a házadónál s a nyilvános számadásra kötelezett vállalatoknál fordul elő, ami tehát szintén bizonyítja, hogy a tételek emelkedése nem a gazdasági erők expansivitásáról tanuskodik. Ezek láttára nem tagadhatjuk, hogy az ország elért teherviselési képességének végső határához. Itt csak a teher arányosult felosztásáról lehet szó, mert újabb terhek az országot tönkre tennék.

Pénzügyi szempontból bírálja azt az expansivitást, melyből a kormány közgazdasági virágzását következteti, s bizonyítja, hogy ez az ugynevezett *»expansivitas«* tulajdonképen nem létezik.

Ezután azt bizonyítja, hogy a takarékbetétek minálunk nem adnak világos képet magának a népnek megtakarításáról. A miniszter azt állítja, hogy immár magyar értékpapirokban 2 milliárd van befektetve. De ne feledje el a Ház, hogy ebből 600 millió papiros, államadóságot képvisel.

Tisza István Horánszkyval szemben azt az állítást koczkatatta, hogy a középirtok épen olyan kamattal kap kölcsönt, mint a magyar állam. Ez áll a középirtokra, de nem a kisirtokra. Sőt képzelheti-e *Tisza* István, hogy a középirtokok terheinek conversióját a mai kuszajogviszonyok közt azzal a gyorsasággal, melyre szükség van, oly tömeges záloglevél kibocsátással képesek-e a bankok lebonyolítani rendkívüli állami intézkedés nélkül.

Hiába iparkodna a Horánszky tervét felületesen meggyöngíteni, megdönthetetlen marad az.

A kisgazdáknak adandó kárpótlást nem annyira a *tiszta*, mint inkább a *szabad* jöve-

ifju, hogy a technikai pályán tesz kísérletet alig kerül fel Pestre, megismerkedik a budai társaság jeleiseivel és *Bartha*, *Megyeri*, *Kántorné* hatása alatt megfeledkezik az apai intelmekről, nem törődik a család haragjával, nem látja cselekedetének következményeit, számba sem veszi a jövőt, egyedül szive vágyát követi és 1834. augusztus 15-én tagja lesz a budai társulatnak.

Döbrentey Gábor nem is akarta színésznek felvenni, társulata szervezve volt, de mert tánczolni is tudott, alkalmazta mint ballet-tánczost.

Színész sohasem volt. Hiányzott benne az alkotó erő Utóbb pedig a drámaíró háttérbe szorította a színészt. Nála egyik fogalom kizárta a másikat. Egész embert igényel a színész és még nagyobb egészet követelt a drámaíró. *Szigligetiben* sokkal nagyobb volt az írói hajlam, semhogy a színpadon arathatott volna babérokat. Egyedül akkor tapsoltak a színésznek, mikor saját darabjában a *»Szökött Katdná«*-ban *Gémesit*, a falusi nótáriust játszotta és ének helyett inkább füttyölve jelent meg a színpadon. De a tizenkét forint fizetéssel alkalmazott ifjunak csakhamar más volt törekvése, mert alig kezdte meg működését a színháznál, a *»Megjárt szék«*-kel csakhamar kísérletet tett a drámaírást terén és a husz éves ifjunak nemsokára egy jó hangzású lett neve, hogy mint *Jókai* mondja: *»hirt, becsülést gyűjtött maga körül, büszkesége maradt annak, a ki ezt nem örökölte, hanem önmagát tette családjá első ösév.«*

S annak a családnak, melynek első ös

volt, odaadó szeretettel volt kenyérkeresője. Több ízben hozták fel barátai, miért dolgozik annyit, miért nem törődik kényelmével és a százkezü drámaíró, ki ugy a tavaszi mint őszi idényeknek mindenkor megírta új darabját, ilyenkor rendszerint nagyszámu családjára utalt, melynek fentartása, gyermekeinek neveltetése ösztökélte arra a nagy munkára, mit annyiszor megcsodáltak kartársai.

Minden ízben a munka embere volt. A tisztességes! becsületes munkáé. Egyszerűen élt és ha megtörtént, hogy bokros teendői miatt későn hajtott le fejét, már kora reggel talpon volt, hogy oda álljon álló íróasztalához és dolgozzon újra és újra, tovább és tovább családjáért és a színészetért.

Ha ebéd idején haza került, örömet idézőt családi körében és boldogsága volt nagyszámu családjá. Gyermekeinek képzésére sokat áldozott, többet, mint ereje megengedte. De annál nagyobb volt öröme, mikor leányai boldogságában gyönyörködhetett, kiknek tűzhely alapításában szinte feléledt lelke.

Legifjabb leányát, *Ferikét*, a színpadnak szánta és mikor *»Romeó és Juliá«*-ban fellépett a nemzeti színház szerződött tagjaként, a sajtó elismerésének senki sem örvendett jobban mint a leánya minden mozdulatát aggasztóan követő apa.

Egyedül *József* fia volt az, ki sok kellemetlenséget okozott. Könnyelmű élete többször keserítette el atyját, kinek áldott jó, kedélyes természeté azonban nem egyszer még hibáit is elnézte.

Teleki Miklós örökitette meg amaz epizódot, mikor *József* fia vidéki színész korában egy

czimborájával a kocsmában mulatgatott, de mert a kocsmárossal összeveszték, kitétték a szűret.

Ott heverték a kövezeten mindketten. *Jóska* urfi végre is megsokalta e furcsa helyzetet és hosszu szünet után sóhajtván mondá:

— Gyuri menjünk haza, hiszen nem muszáj nekünk ott benn lenni.

Mikor nemsokára *Jóska* a fővárosba került, már megelőzte őt e csiny története. Apja is ezzel fogadta:

— Igazán mondtad te, hogy nem muszáj nektek ott lenni?

— Mondtam!

— Nesze, a jó ötletért — mondá *Szigligeti* és öt forintot nyomott a bámuló fla markába.

S ez a kedélyessége, jó hangulata volt jellemének legszebb vonása. Rokonai irányában is odaadással, szeretettel viseltetett, barátai pedig nem egy ízben megcsodálták önzetlenségét. Ideggel szemben eleinte zárkozott volt, de ha tapintatosan ki ismerte az illetőt, úgy tántoríthatlanul ragaszkodott hozzá.

Hajlamai közül a kertészkedés érdemel leginkább figyelmet. Már ifju korában szívesen barangolt a szabad természetben és atyjának nagybárodai gazdaságában szeretettel ültetgetett gyümölcsfákat, melyeket a rokonai kéz még ma is kegyelettel ápolgat. Legnagyobb gyönyörűsége volt bekalandoztatni a körözszyölgyet, megismerni a népet, szokásokat, hol így mint a méh szivta magába azt az alapos ismereteket, melyekből utóbb megalkotta a magyar drámairodalom sajtóságos középfaját, mint egy nemzet irodalma sem tud fölmutni, a népszínművel.

delmi adóban keresi. Minden adó-privilegiumnak ellene lesz. (Taps a balon).

Az elleuzék nem azt kifogásolja, hogy három század mulasztásait magasabb adóteherrel akarják kipótolni, hanem hogy a múlt századok mulasztásainak terheit magunkra vettük és még sincs segítve. (Ugy van! a balon). Igazságszolgáltatásunk, közigazgatásunk, közegészségünk stb. milyen fokon vannak? Kétségtelen, hogy van haladás, de a modern államnak mégis csak kezdetén vagyunk.

A liberális gazdálkodás eredménye.

Az ország középiskolái züllenek, összerogyanak nagyrészen egy jogokban fukar, terhekben bőkezű politika folytán. Pedig a középirtokosok képezik országunk gerincét. Fejlődnie kell hozzá az u. n. intelligenciának. Fejlődik is. De állítja, hogy az összerokadás *alól* gyorsabban megy, mint a pótló *fejlődés*.

Vácsolja ezután a közös közgazdasági politikát, mely 1878 óta a magyar közgazdaságot alig vette tekintetbe. Ha tehát egy olyan követelés emeltek, a mely az amugy is megzavart egyensúly mellett a mérleget Magyarország rovására még mélyebbre billenti, s ehhez a parlament hozzájárul, akkor ez a parlament nem a nemzet akaratainak kifejezője, hanem csak egy olyan állapot, mely akarni többé nem képes.

A kormány szép feladata volna ragyogó példát adni az önértékük, függetlenségük fenntartásában ingadozó népnek, bűnnek a bünt, erénynek nevezni az erényt. Ezzel szemben mit tesz a kormány, nem az államnak biztosítja a jogot, hanem a többségnek. (Tetszés a balon). Huszonöt év alatt a liberalizmus egyetlen egy intézkedést sem tett a jogok tiszteletben tartására, mutassanak egyetlen egy példát a választási visszaélések elnyomására. (Zajoz tetszés a balon). Arra emlékszik, hogy háromszor iniciáltak ilyen igazságszolgáltatást, de mindannyiszor ravasz fufanggal gátat vetettek neki. (Taps a balon).

Szól a jászberényi választásról, mely gyönyörűen kezdődött. Olyan dult állapotokat teremtett az igazságügyminiszter firmája alatt...

Erdélyi miniszter: Nem volt ott semmi különös! (Nagy zaj a balon, elnök csesget).

Apponyi: A sok mindenféle utólagos kormányzati »büntetések« között nem utolsó az, mit 1898-ra Jászberény városánál nem volt hitelesítve a választási jegyzék listája, úgy hogy ha történetesen fölsozlatják a képviselőházat, nem választhattak volna képviselőt. (Nagy zaj a balon).

Mikor a nemzeti színház megnyitása után titkára, majd rendezője utóbb igazgatója és drámatagja lett az ország első színpadának, az ifjú írói nemzedék a »nagy intrikus« melléknévvel illette.

A »Kömlő«-ban. Hane, kávéházban üszegyült fiatal írók előtt, mintegy félemletes alakká lett. Lépten-nyomon értesültek sikereiről és meggyőződéssé, vérévé vált sokaknak, hogy Szigligeti jelszava: »le repertoire c'est moi.«

Vadnay Károly is e vélemény hatása alatt állott és mikor egy izben Jókainál a Svábhegyen találkoztott a fényes fekete hajú, derült arcú, jószágos tekintetű Szigligetivel, irodalmi működése iránta érdeklődését sehogy sem tudta egyébként magyarázni, mint a czápa kísérletét, ki elakarja nyelni a kispatak halát és ezért tanácsolja, hogy novelláját az »Ország Honá«-t dolgozza át drámává.

Pedig Szigligetit aki ismerte, mint Jókai, az méltán mondhatta róla a Szigligeti babérait tépegető fiataloknak:

»Ismernétek csak úgy, mint én, bizony röstelnétek bántani még a leggyöngébb művét is. Nagyon érdemes író és nagyon derék ember.«

S hogy valóban ember volt a szó magasztos értelmében, úgy a mint Göthéról mondta világot érő Napoleon, annak legélelnebb bizonyítéka, hogy sohasem volt nagyobb öröme, mintha egy új tehetségnek nyithatott utat és módot arra, hogy sikerrel vonulhasson be a nemzeti színház színpadára.

Mikor Vadnay Károlylyal Székesfehérvárra ment a Vörösmarty szobor leleplezésére és meghallotta, hogy annyi darab közt van egy jó is, örömmel értesült arról, mert így ez a

Szól ezután Zichy Jánosról, a ki — azt hiszi — nem helyesen tette, midőn az előttünk levő képből ítélve, mindenek okát a liberálizmusban keresi. S igaza van lényegben Tisza Istvánnak, midőn a valódi szabadelvűséget védi. Bsak egyben van a baj. A liberálizmus elfajulása az, midőn mindent liberálizmusnak neveznek, amivel az egyházi hatóságot üldözik. Külföldön ez erősebb, náunk — koncerálja — szeleidebb. A kormány azt hiszi, eleget tett örökre a liberálizmusnak, ha a kötelező polgári házasságot behozta.

Ingyen — nem

Reflektál ezután a Bartha híres »ingyen« közbeszólására. Nem tartja ezt sértőnek, még inkorrektnak se, — dacára annak, hogy az ő ingyenes támogatását hasonló körülmények közt úgy viszonzozza a kormány, amint már többször tette.

Igaza van Barthának: ingyen — nem. Nem magunknak, hanem az országnak akarjuk a hasznát. De mivel nem bizik abban, hogy ez a kormány a kezébe adott hatalmat valóban arra a célra fogja felhasználni, amire adták: az ország érdekében, épen azért nem szavazza meg a költségvetést. (Tetszés és taps a baloldalon).

Ot perc szünet.

Szünet után

Erdélyi védte a bíróságokat Horánszky és Apponyi állítólagos sértései ellen.

Mindketten reflektáltak.

Perczel felelt Apponyinak és többeknek.

Bánffy indítványozza, hogy válasszák meg szerdán a kvótabizottságot.

Madarász József ellenzi.

A polyklinika közgyűlése.

— Saját tudósítók távirata. —

Budapest, márcz. 20.

A budapesti általános polyklinikai egyesület f. hó 20-án tartotta évi közgyűlését dr. Schlauch Lőrincz bibornok püspök elnöklete alatt, a városháza dísztermében. Előkelő közönség töltötte meg a termet közöttük számos előkelő hölgy is megjelent. Jelen voltak a többek között gróf Szapáry István, gróf Apponyi Albert, özv. Pálffy Daun grófnő, özv. gróf Csekonics Jánosné, gróf Károlyi Istvánné, Csáky Albinné, Herczeg Gyuláné stb.

A gyűlést 11 órakor dr. Schlauch Lőrincz

bibornok püspök a következő beszéddel nyitotta meg:

Tisztelt Közgyűlés!

Tisztelettel üdvözlöm a budapesti általános polyklinikai egyesület tagjait. Annál nagyobb örömmel teszem ezt, mert a hosszú és fáradtságos munkálkodásnak gyümölcsei a lelkes tagok buzgó közreműködésének eredményei oly szembeszökők, hogy ma már büszkén léphetünk a magyar közönség elé és oda mutathatunk azon áldásra, melyet egyesületünk a betegekre és szenvedőkre áraszt. Jelentésünkből az egyesület tisztelt tagjai megfognak győződni, mily üdvösen és mily fokozatosan haladunk, látni fogják hogy terjeszkedünk, hogy az alakulásnak homályából kilépve már saját otthonunkkal bírván, a jótékony terén mint figyelemre méltó társadalmi tényező jelentkezünk és hogy egyesületünk méltó arra, hogy a társadalom széles rétegében is támogatást nyervén.

Mindezekről azonban a tisztelt közgyűlés a tárgyalások folyamán bővebb felvilágosítást fog nyerni. Megnyitom tehát a közgyűlést és szólamra legelőször is gróf Apponyi Albert ő méltóságát vagyok bátor felkérni. (Eljenzés.)

Gróf *Apponyi Albert* beszéde a következő volt:

Főmagasságu Bibornok!

Mélyen tisztelt közgyűlés!

Ezen egyesület hagyományaihoz tartozott, hogy azok közgyűléseinek fényét ő Eminentiaja dr. Schlauch bibornok fővédnök helyettes ur megnyitó beszédekkel szokta emelni. Ez alkalommal e tisztet reám ruházta. Megérdemlett pihenőt kért, hogy ne legyünk oly önzők, hogy őt ez évben is e feladattal terheljük. Mély sajnálattal hajoltunk meg ez elhatározása előtt, mert élénk emlékünkből vannak azon nagyszerű beszédek, melyeket az ő ajkairól hallottunk, melyekben felhívta figyelmünket azon összefüggésre, mely az ember teste s lelke között van. Hogy az ember természeténél fogva magasabb lény, magasabb célra van teremtve. Hivatásánál s egyéniségénél fogva illetékesen tehette ezen intéseket, én csak visszhangolt adhatok. Igenis nemcsak ő Eminentiaja egyénisé-

toire c'est moi, hogy necsak dicsőséghez jusszon, hanem kenyeret is kapjon a népszínműi korszak alkotója.

Mint Tóth Edében a népszínmű irodalom új csillagát látta, ép úgy felismerte Csiky Gergelyben a jövő drámairóját, ki hivatva lesz folytatni azt, mit ő oly dicsőségteljesen megkezdett.

A nemzeti színház művészei is szerették. Nem látták benne sohasem a dramaturgot, hanem mindig jóakarójukat. Mint Somló Sándor mondja, öreg szücsnek hívták, mert inkább hasonlított felöltőjében megtört alakjával egy tisztességes iparoshoz, mint a nagy nevű írőhoz. Valószínűleg Szigligeti szigorú mértéket használt a művészekkel szemben, de ebben is igaza volt. Talán nincs pálya, melyen a folytonos önképzés, a folytonos tanulgatás annyira szükséges, mint a színészi pályán. Ha a fiatalabb tagokban látta az ambíciót, a törekvést, készséggel játszattott velük, hogy haladjanak.

Prielle Cornélia jellemzőleg mondá, hogy hosszas együttes működésük alatt egyetlen egyszer fordult elő köztük nézeteltérés, mikor a »Sphinx« előadására készültek. Szigligeti ekkor tévesen osztá ki a szerepeket és ezért Prielle Cornélia neheztelt. De alig látta ezt Szigligeti, alig vette észre a művésznő elkedvtelenedését, sietett felcserélni Felekiné és Prielle Cornélia szerepeit, hogy újabb sikert biztosíthasson a nagy művésznőnek, ki ma, mikor visszaemlékezik Szigligetire, ki őt erdélyi útjában (1844.) felfedezte és a nemzeti színházhoz meghívta, sőt érte Vajda Jánossal heves polemikát is folytatott, kegyelettel emlékezik meg a jó szivéről,

mű nemcsak hasznos, hanem egyszersmind kiállítás is. És amint csak tehette, sietteté a bizottságot, hogy olvassák el mielőbb a kérdéses művet, mert azt tartotta, hogy a színészekre és a dráma bíráló bizottságnak kötelessége is, öröme is, ha szárnyakat ad új színműiróknak.

— Buzdítani kell, a kiből tehetség van. Mellőzéssel nem teremtünk drámairókat. Szigligetinek igaza volt. Így lett Rákosi Jenő az irodalomnak büszkesége, így lett Aesopusa díszteljes kezdete egy későbbi sikereiben gazdag irodalmi pályának.

És ez a kezdő lehetőségeknek felkarolása volt élte delén legnagyobb ambíciója, legnagyobb öröme. Toldy István »A jó hazafiak« az »Uj emberek« írója, Zichy Géza gróf, ki a »Phrenolog«-gal lett a színműírás terén tett kísérletet, Váradi Antal »Iskarioth«-ja, melyért az akademinban ép úgy, mint egy szepirodalmi lapban sikraszált, Csiky »Jóslata« mindannyi bizonzóság arra, hogy ott a hol a tehetségnek csak kis jelét is látta, mily szívoán ragaszkodott ennek felkarolásához. Báró Horváth Miklós »Régi jó urak«-jában hiányzott a drámaiság, de mert eszméje tetszet és volt forma érzelme is Szigligeti sietett még a kevés jó tulajdonsággal dicsekvő író is támogatni.

»Nálunk az ily negatív jó tulajdonság is ritka erény. Méltányolnunk kell.«

Annál nagyobb volt lelkesedése, ha igaz tehetségre akadt.

»Az eredetiség nálunk ritka madár, nem minden bokorban terem.«

De ha megtermett, mint Tóth Ede »Falu rosszá«-ban, akkor mindent elkövetett az ő áldott jó szíve, mire ráfogták, hogy le reper-

gét látom egyetünk élén, de örömmel látom benne a főpapot, örömmel látom mint tanúbizonyságát annak, hogy az ember nemcsak anyagból áll. S ha vannak is az orvosi karban, kik *materialisticus irányban* haladnak, az orvosi tevékenység hivatás, lelkiismeretesség élénk czáfolata e tannak. Mert mi értelme volna *materialisticus* felfogás szerint annak, hogy a nyomorékoknak a szenvedésre praedestináltáknak életét a tudomány minden eszközével fentartani igyekezzünk, ha rendeltetése egyedül az egyén földi boldogsága. Hisz e tanból kiindulva, a nyomorékok életét, nem hogy fön kellene tartani, hanem mint avval az állattal szoktunk tenni, mely súlyos sebekkel van borítva, a kegyelem döfést kellene megadni nekik. Hogy a szenvedő emberrel szemben másképp járunk el s hogy életben igyekezzünk őt tartani, kik pedig sem a fajnak szolgálatot nem tehetnek, se a magok boldogságát itt e földön fön nem találhatják, e tényben rejlik azon tan beismerése, hogy az ember rendeltetése e földön nincs befejezve s hogy ennél fogva életét sem eldobni, sem másnak elvenni nincs joga, mert ez egy magasabb souverén, hatalomnak kizárólagos joga. (Éljenzés.)

Egyetünk tevékenységében fény- s árnyoldalt talállok. Fényoldala az orvosok bámulatos önfeláldozó működése, mely az egyetlet is megteremtette s milliók szenvedését enyhítette, százezrek életét tartotta fön, számtalan szegénynek nyújtván ingyen segélyt. Nincs is elég szavam méltatni érdemeiket.

Az árnyoldalt abban találom, hogy ezen fontos társadalmi intézményt a nagy *közönség nem karolta fel eléggé*. Temérdek egyet alakult manapság s midőn a terjedés bizonyos jogát eléri megáll, tovább fejlődni nem képes s az állam segítségül hívása következik ilyenkor. A mi egyetünk is igénybe veszi ugyan az állam segélyét, de az ily célnál, melyet egyetünk maga elé tűzött teljesen jogosult. S ez sajnos jelenség! Mert mi az állam? Idegen tényező? Akkor még szegénytevesebb volna idegentől alamizsnát kérni. Nem! Az állam is társadalom, kényszerítő eszközökkel ellátva. Ha innét várjuk a segélyt, ez nem egyéb, mint hogy adóprések

mely ha magába zárt valakit, úgy azt nemcsak támogatta, hanem mindenkor segítette.

Van tehát Szigligeti jellemében egy fenséges más, mi feléje emeli őt annyi más felé. Ott a színpadon, a culissák világában, hol mindenki az intrikából táplálkozik, megőrizte tisztán azt a ritka kincset, mit ott annyiszor hiába keresünk: a jóságot.

A jóság ez jellemzi a család apát, ez teszi naggyá jellemét.

*

Amaz, mit ember tesz, tul éli őt, a jó gyakorta sirba száll vele. Nem. Szigligeti élete bizonyos, hogy nemcsak az író hazafias működése, hanem emberi életének jósága is tul élte őt.

Kartársainak visszaemlékezései disz teljes fényvel övezik alakját, mit bearanyoz szívének nagysága.

Az utókor tehát nemcsak az író emlékezetét fogja mindenkor megőrizni, hanem méltatni fogja mindenkor az ember működését is, kinek élete sohasem volt egyéb, mint láncczolata a nagy, nemes cselekedeteknek.

Amint irodalmi működése dráma irodalmunkban egy új korszak kezdete, mi nélkül soha sem lett volna a magyar színpad azzá, a mi, ép úgy elismeréssel szólhatunk az emberről is kinek élete — mint Prielle Cornélia mondja — nyitott könyv, melybe csak betekinteni kellett, hogy szívének jóságát, nagyságát megismerjük.

kel kényszerítsen arra, hogy megadjuk a pénzt arra, mit önkényt megadni hajlandók nem vagyunk.

Ami egyetünk is halad, az orvosi kar buzgósga folytán eredményeket is mutat fel, s mint ő Eminentája is említette, kórházunk megvan, de csak falai állanak, belső berendezései még hiányzanak, 40 beteg felvételére fog állani kórházunk, de mily kevés ez a számtalan szegény szenvedőkhöz viszonyítva. De ennek is méltán örvendhetünk, hogy valamit elérni lehetséges volt ismét. Ne álljunk meg tehát, hanem javítsunk egyetünk állapotán.

Hogy evvel megismerkedjünk átadom a szót, kik hivatra vannak az egyetlet működéséről jelenteni.

Ezután Dr. *Lichenberg* Kornél igazgató köszönte meg a gróf buzgósgát s ajánlta, hogy évkönyvükbe foglalják e remek beszédet.

Schlauch bibornok erre határozatként kimondta az évkönyvbe való foglalást s jegyzőkönyvi hitelesítőül felkérte *Pálfy* Daun gróf-*nőt* s *Jalliss* Kálmán urat.

Majd Dr. *Eröss* Gyula titkár olvasta fel jelentéseit az egyetlet működéséről. Melyből nevezetesebbek a következők:

Az 1897-ik évben 25,000 beteg vette igénybe az egyetlet 118.000 rendeléssel. Ezek között 1555 vidék volt.

Főnnállása óta 251,000 beteg 1.182,000 rendeléssel.

Az idén laboratoriumot rendezett be, melyre *Wlassics* miniszter 1500 frt államsegélyt adott. 592 orvosnövendék, a 100-on felül volt azon fiatal kezelő orvosok száma, kik gyakorlati kiképzés céljából látogatták a laboratoriumot.

Az egyetletnek 325 új pártoló tagja lett.

7 kórházi ágy-alapítvány tételét 1897-ben. 2000 frtjával. Igy: a bpesti központi takarékpénztár, Br. *Königswarter* Hermann, *Schönborn* Bucher egyet-egyét és *Hirsch* Manóné 4-et.

Az igazgatói tanács 24 tagja választatott meg azután.

Szapáry István gróf indítványozta, hogy a terem átengedését köszönetet mondjanak, valamint *Schlauch* bibornoknak s gróf *Apponyinak*, hogy a gyűlés díszét emelték.

Majd *Schlauch* bibornok a gyűlést bezárta a következő szavakkal:

Nem tehetem mielőtt a gyűlést bezárnám, hogy szíves köszönetet ne mondjak az egyesület buzgó hivatalnokainak, köszönetet a tudományukat és fáradságukat az egyesület céljainak oly áldozatkészségesen, oly nemesen felajánló ovos uraknak. És a kiket legelőször kellett volna említenem, a nemes lelkű az ügy magasztosságát oly lelkesen felkaroló úri nőknek, kiknek közreműködése nélkül egyetünk tán soha sem érte volna el azon eredményt, melylyel ma dicsekszünk. Isten áldja meg, mi csak mély köszönetünknek adhatunk kifejezést. — (Éljenzés.)

A Szigligeti-Társaság ülése.

— Saját tudósítónktól. —

Fényes ünnepe volt vasárnap délelőtt a Szigligeti-Társaságnak. Zsufolásig megtelt teremben, előkelő hallgatóság előtt folyt le a fényes ülés, a mely közel 3 órán át kötötte le a hallgatóság figyelmét.

Különös érdeket adott az ülésnek az a körülmény, hogy a fővárosi írógárda egyik női tagja, *Beksics* Gusztávné felolvastott. Főként ez a — bemutatkozó számba menő — ujság vonzotta azt a nagyszámu hallgatóságot s azt a sok szép asszonyt és leányt.

Az ülés lefolyása különben következő volt: Pontban 11 órakor állott fel *Rádl* Ödön, a Társaság elnöke és a következő nagyszabásu megnyitót tartotta:

Mélyen tisztelt Közönség!

Tisztelt Társaság!

Haladunk a pozitívizmus felé tudományos és szépirodalmunkban, művészetünkben, szo-

kásainkban, erkölceinkben és egyéni világnézetünkben . . . ijesztően haladunk!

Ne tagadjuk . . . nem is tagadhatjuk ezt, daczára a legutóbbi évtizedek, a kor, melyben élünk, folytonos előretörekvésének, óriási eredményeinek az általános műveltség terjesztésében a humanitárius szellem mind erősebb tértfoglalásában és az egyének az állami mindenhatóság, a társadalom meggyökerezett előítéletei és gazdasági igazságtalanságai elleni mind fokozottabb megvédésében!

Büszkén, dicsekedve mutat a mai kor és emberiség ezekre az eredményekre, mint élő czáfolatára annak a vádnak, hogy letért a csapásokról, mik az eszményhez vezetnek, hogy az anyagiasság utvesztőjébe tévedt, hogy irányzata egyedül és kizárólag az egyén *materialis* boldogítását czélozza és hogy eszményi czélok nem hevitik.

Mit? — mondja a kor és a mai emberiség, — hát az etikai legfőbb törvény: a felekezeti szűkkeblőség nélküli általános ember-szeretet, — az emberiség általános jólétének a létfontosság anyagi eszközeinek tökéletesbítése általi emelése, kiszélesbítése, — a törekvés a javak arányosabb és igazságosabb megosztása által egész osztályok igazságtalan nélkülözései és szenvedései megszüntetésére, nem eszményi cél, nem eszményi küzdelem-e? . . .

Lehet-e, szabad-e a kor irányzatát anyagiasságnak állítani, mikor összes törekvéseinek egyik főfeladatát képezi az általános műveltség, felvilágosodás terjesztése még a legsőbb néposztályokban is és ezáltal az emberek megnevelése, felemelése egy magasabb színvonalra és ekként iten hasonlóságukra méltóvá tétele?

Lehet-e anyagiasság, eszménynélküli az a kor, mely szellemi életének összes tevékenységét két legfőbb ideálra irányítja: a tudományra és az igazságra?! . . . a kritikai igazságra tudományban, a művészeti igazságra a szépirodalomban, költészetben és művészetben.

Ezeknek az eszményeknek a jellege — hangzik tovább az ének — pozitív; az utánuk való törekvésnek, az érettek való küzdelemnek is tehát pozitív jellegűnek kell lenniök . . . mert a mint csak egy pillanatra is letérünk a hezzájuk vezető utirányról, a transzcendentális idealizmus, az eszményítés régióiba, kockáztatjuk az eredményt: a tudományi és a művészeti igazságot!

A minő a cél, olyanoknak kell lenniök az eszközöknek is; ha tehát pozitív a cél, melyet a kor maga elé tűzött, pozitív uton kell feléje haladunk és így a kor pozitív irányzatában nincs mit kárhozthatni, a fölött nincs mit siránkozni! — — —

*

Hát mindebben, tagadhatlanul, sok igazság van . . . ez a beszéd és argumentálás helyesnek, logikusnak látszik — az első pillanatra!

Kérdés marad azonban még mindig, hogy hát vajjon *egyedül csak* a pozitív igazság tudományban és művészetben a legfőbb esemény-e?

A magasabb értelemben vett embernek *csakis* erre van-e szüksége? — Az emberiség szellemei szükségletét *csakis* egyedül az van-e hivatott kielégíteni? — Csakis az empirizmus, a tapasztalati tények és jelenségekre alapított tudomány vezet az igazsághoz és csak megfigyelésből fejlődött művészeti, költői tárgy a szépirodalomban vett igaz? és csak az ez irányú költői és művészi felfogás és kivitel lehet csupán és egyedül a jogosult?

És ha nem, akkor a pozitívizmusnak, a kizárólagos minden téren, a szellemi élet minden megnyilvánulásában kifejezésre jutna és még a társadalmi életre is átvitt pozitívizmusnak nincsen-e romboló, elsiváritó, elridegitő hatása? . . .

Ennek a kérdésnek a felvetésénél, önkénytelenül érezzük, hogy a kor és pozitív irányzata feltétlen védőinek bölcselkedésében és logikájában valami hézag van . . . hogy itt valami áthidalatlanul maradt tűz tátong felénk, hogy itt a kapcsolatnak hiányzik egy lánccszeme, hogy valamit itt kifeledek . . .

És minél tovább gondolkodunk e kérdés fölött, annál határozottabban domborodik ki a sejtélem szerű kérdéssel az a tudat, hogy itt vézetes tévedéssel állunk szemben, hogy a kor

irányzata nagy tévedésben leledzik, a mikor tudomány, költészet és művészetben csak az empirikus, a tapasztalati, a pozitív igazságot keresi s annak elérésében véli feltalálhatni a legfőbb eszményt s annak föltétlen uton pozitív eszközökkel való kutatását dekretálja tudományban úgy mint bölcsészet és művészetben egyedül — üdvözítő tannak.

A tudományban az exakt tudomány ágakban, habár itt sem föltétlenül, — még hagyján volna ez a tan; de már a hunamiorákban egyáltalában nem jogosult a föltétlen pozitivizmus; — a költészetben és a művészetben pedig — soha!

*

A tudományos igazság nemcsak tapasztalati empirikus, pozitív uton kutatható ki és állapítható meg, mert ez az eszme tagadására vezetne; hanem analitikus és transcendentális uton is; — nemcsak empirikus, hanem transcendentális igazság is létezik, mely a kategorikus imperatív erejével revesoje magát az emberi szellem előtt, mint eszme; a mint ezt *Kant* a tiszt és kitételeben megállapította.

Nem kisebb ember volt ezt kénytelen beismerni mint *Goethe* és nem kisebb ember győzte meg erről, mint *Schiller* amaz a világirodalomban olyan jelentős momentumban, mikor egy természettudományi felolvasásról — Jenában — együtt távozva, vitába keveredtek, melynek hevében *Goethe* szinte öntudatlanul lépett be addig mellőzött, félreismerett és kicsinyelt vetélytársa lakásába s a melynek eredménye lett az a hosszas barátság és 10 éves együttműködés, melynek a német irodalom legklasszikusabb gyöngyeit köszönheti.

Arról volt a szó, hogy a természetet az ő eleven működésében kell kontemplálni és kifejezésre juttatni, a mint »egészéből a részletekbe ereszkedik« s ezzel kapcsolatban kifejti *Goethe*, hogy ő a növény-átalakulás elméletének kutatásában *tapasztalati uton* jutott a symbolikus növény, a növényélet őstípusához . . . mire *Schiller* a *Kant* szellemében találon jegyezte meg:

— De hisz ez nem tapasztalat, hanem eszme . . .

Goethe meglepetve zavarában csak ennyit válaszolt:

— Ha ez így van, akkor csak örvendenem kell azon, hogy eszméim vannak, anélkül hogy tudnám, sőt különösen azon, hogy azokat saját szemeimmel is látni képes vagyok . . .

A tudományos igazság tehát nemcsak pozitív; az nemcsak pozitív és tapasztalati uton közelíthető meg és az, a ki föltétlenül csak pozitív irányzatot követ a tudományban, az tagadja a transcendentális igazságot, az eszme létezését, mely a tudományban az *eszményi elem képviselője!*

Az ilyen tudomány aztán csak utilitárius jellegű; előli az eszményi lelkesedést a tudomány iránt: magáért a tudomány; az az ideális szomjút a scibile után, mely egyetemes igazság felé tör; egyoldaluvá, iparszerűvé lesz, melynek egyetlen célja a felfedezett igazságból hasznot huzni, a kikutatott tudományos eredményt gyakorlati hasznává tenni.

Legrombolóbb hatását aztán a tudományos oktatás terén észlelhetni, mely a tudomány pozitív irányzata folytán szintén pozitív irányvává alakul át; mint azt, fájdalom, a mi tanulmányi rendszerünkben tapasztalhatni már, melyben lassan-lassan kiküszöbölik a klasszikus nyelvek és irodalom tanítását: kiküszöbölik a grammatikai rendszert, mely a nyelvek rendszerébe, azoknak filológiai szerkezetébe, tehát filozófiai szellemébe vezet be; mellőzik a bölcséleti oktatást, mely a kategoriák és a fogalmak helyes fel- és megismerésére vezetne és ezt mind csak azért, hogy az u. n. praktikus — Ollendorf és Toussain-Langerscheidt-rendszerrel szajkó módjára tengessék a mindennapi életre szükséges kulináris nyelvismertet.

Meg is látszik ennek a kizáróan gyakorlati, annak föltétlenül pozitív tudományos oktatásnak a hatása a mai parlamenti, törvényeségi és egyéb nyilvános szónoklataink nagy részénél.

Sem forma ezeknél, sem beosztás, sem logikus kapcsolat, sem lendület, sem irány! hanem csak szárazon, pongyolán, incidenciatlanul odavetett közszólamok és mindenütt csak a

kétségbeesett törekvés: mihamarabb, minél rövidebben minél kevesebb fáradsággal elmondni azt, mit akarunk!

Hát még a történelem és annak mai oktatása! Az eddigi történeti-egymásután rendszerét felváltotta a szinkronisztikus rendszer.

Hogy ne kelljen az egyes nemzetek történetét, állami alakulásuk első pillanatától végig vezetni és fejlődésüket, virágzásukat és hanyatlásukat fokozatos egymásutánban szemléltetni, a mi nehezebb és fáradságosabb, de annál mélyebb, maradandóbb nyomokat és tudást hátrahagyó módszer, végig vezetik a tanulót egyes időszakok összes világeseményeire egy szerre, a ki aztán így megtanulja, hogy p. o. az éjszaki háboru idején mi történt Svéd-, Orosz-, Lengyel-, francia stb. országokban, de már a történeti egymásutánból nem tud semmit; szemel elől elvész a nemzeti történet, a nemzeteknek individualitása, a nagy történeti alakok egyénisége elmosódik a világesemények tömkelegében, tanul adatokat, de nem történeti tanúságot, nem szeretetet, lelkesedést, hazafias érzést. Szóval azt az eszményi eredményt, mely a történet tanulásával kell hogy járjon, felemészti a pozitivizmus, mely csak azt czélozza, hogy minél hamarabb minél több történeti anyag halmozódjék össze a tanuló agyában, hogy tudjon, de ne gondolkozzék, ne érezzen, ne becsüljön, ne lelkesedjék! mert mindez pozitív hasznot nem hajt, tehát fölösleges.

Ezzel végeztem a pozitív irányzattal a — tudományban.

*

Még nagyobb a pozitív irányzat tévedése a mai költészet és művészetben; még rombolóbb ezen a téren a hatása ama tannak, hogy a költői és művészi igazság csak a tapasztalati megfigyelés és annak hű visszaadása által érthető el és hogy a modern költő és művészi tárgynak mindenk föltétlenül pozitív igazságnak kell lenni.

Ez az eszményesítés jogosultságnak tagadása és annak a kategorikus dekretálása, hogy eszményi igazság a költészetben és művészetben nem létezik.

A tévedés oka abban rejlik, hogy e tan hirdetői az embert csak mint fizikai és értelmi lényt kontemplálják és az ember egyéniségének csak két funkcióját ismerik: a fizikaiit mely a materiális értelmében vett életet éli és az értelmet, melyben szerintük az ember összes szellemi működése összpontosul a tapasztalati tények és jelenségek meg- és felismerésében, megfigyelésében, az azokból levont következtésekben, szóval a — gondoskodásban.

— Cogiton, ergo sum . . . gondolkozom, tehát létezem. . .

Des Cartes ezen más értelemben és más jelentőséggel felállított tétele adja a pozitivizmus szerint helyes és teljes meghatározását az ember fizikai és szellemi lényé összes funkcióinak.

Arról azonban, hogy az emberben a fizikai és az értelmi funkció között egy harmadik elem is szerepel közvetítőként, amely az ember egyéniségének ép oly határozott alkotó eleme mint a másik kettő, a melynek épen úgy, mint amazoknak, szintén meg vannak az ő követelményei, vágyai, óhajai a mik kielégítésre várnak — a szív, a kedély, az érzelem; — s hogy az ember nem csak fizikai, értelmi, hanem érzelmi lény is — a pozitivistáknak nincsen fogalmuk, vagy ha van, arról nem akarnak tudomást szerezni.

Pedig úgy van! — az ember nem csak fizikailag él, értelmileg gondolkodik, hanem érez is! — az embernek nemcsak a teste, az állati életet végző szervei nemcsak gondolkodó agya, hanem érező szíve és lelke is van, mely az eszményi élet funkciójának az organuma.

Hát ezt a harmadik elemet, ezt a harmadik embert az emberben, hogyan, miként elégti ki az eszményi szükségleteire nézve e pozitivizmus? — miköze ennek a harmadik embernek az igazsághoz, a ki csak transcendentálisan él, létezik s a kinek vágyai eszményiek a kit ezekre nézve csak a külvilág jelenségeinek eszményítése elégíthet ki?

Mi haszna ennek a harmadik embernek a tudomány pozitív igazságából és az u. n. művészi igazságból a művészetben, a költészetben?

Semmi! — kielégítlenül marad; a józanság, mely a művészetben, szépirodalomban, a pozitív igazság nyomán fakad, üresen, kielégítlenül hagyja az emberben ezt a harmadik embert, mint a hogy ezt az emberiség leguniverzálisabb lángelméje, az emberben a hármasmemberi legregnásabb képviselője: *Goethe* oly keserűen felpanaszolja a pozitív igazsággal az undorig saturált hősével a »*Faust*«-ban:

— »Und fragst Du noch, warum dein Herx
Sich bang in Deinem Busen klemmt?
Warum ein unerklärter Schmerz
Dir alle Lebens-Regung hemmt!
Statt der lebendigen Natur,
Da Gott die Menschen chuf hinein,
Umgiest dich Rauch und Moder nur
Dich Thiergeripp und Todtenbein . . .«

Ugy van! tudomány, tudás, pozitív igazság egymagában és különösen a pozitív, eszményitlen igazság a költészetben és művészetben hidegen hagyja a szívet, sivár józanságot szül, csak a *Faust* füstje, doha és csupasz csontváza . . . míg a szív, a kedély, a lélek az »eleven természet« és annak kifejezője: a tiszta eszmény után sóvárog, melybe az istenség belé illesztette és melyet az istenség oltott belé.

Rámutatok a bajra, rámutatok az orvoságra is és ez — nem a pozitív, hanem az eszményi igazság szépirodalomban, költészetben, művészetben; a természet az élet költői jelenségeinek az eszményítése és az emberben az eszményítő egyéni világnézet.

E nélkül minden csak ridegség, sivár józanság, negáció és spekszis.

Lelkesedés, hevület az eszményi szép iránt, nem annak kritikái bonczolást ez a szépirodalom, a költészet, a művésze. igaz feladata és ez is marad minden időn, a míg csak ember él.

Maradjunk hűvek, tisztelt Társaság, ehez az irányzathoz; kövessük, ápoljuk kitarítón; utasítsuk el magunkból a »művészeti igazságot«, a pozitivizmus csábításait tudományban, költészetben, szépirodalomban, művészetben igaz magaslátán állani és csak ez által igazolhatjuk be Társaságunk létjogosultságát, mely egy hasonírányban működött nagy név, a Szigligeti Ede nevének aegise alatt alakult.

Ezzel fogjuk, születése évfordulója alkalmából, szellemi patronusunk emlékéért csak igazán és méltóan megünnepelni, megszentelni.

Utánna *Beksis* Gusztávné ült a felolvasó asztalhoz és folytonos feszült érdeklődés mellett felolvasta »*Az asszony tragédiája*« című költeményét. A nagy szabású költemény az asszony születéséről, sorsáról és rendeltetéséről szól. S mikor a modern áramlatokról megemlékezve, kijelöli a nő helyét és hivatását s mikor a nőemancipáció méltatásával az igazán házias nők dicséretét mondja el, igazán és közvetlenül odatalált ez a költemény sok mondata és mondása a hallgatóság szívéhez, lelkéhez. Nem áll természetesen az, hogy sok helyütt ne lenne a költeményben olyan állítás, a melyet mi alá nem írunk, sőt több olyan is, a mely hadilábon áll a jó izléssel is, — de mindamellett egészében érdemleges és nagy művet alkotott és olvasott fel a szellemdus írónő, kitűnő, közvetlen előadással. Zugó és megújuló tapsvihar hangzott fel a felolvasás után. — Bizvást elmondhatni, hogy kevés székfoglaló hangzott el ilyen a Szigligeti-Társaság ülésén.

Most dr. *Várady* Zsigmond vette a felolvasó asztal melletti helyet és nagy tetszés mellett olvasta fel *Nagy* Endre négy költeményét, az *Előhalott*, *Főnna mennyben*, *Meghal a leány* és a *Hadgyakorlaton* címűt, amelyek közül különösen az utóbbinak tapsoltak sokat.

Majd *Sulyok* István tartott felolvasást »*A nők polgárjogi helyzetének fejlődése napjainkig*« címmel.

Végül *Naményi* Lajos felolvasása következett, a melyet egész terjedelmében tárczáként adunk.

Közel egy óra lehetett mikor *Bádl* elnök-

nek bezáró szavai után a gyűlés véget ért és a nagyszámú előkelő közönség széteszlott.

A bankett.

Bizalmas jellegű és igazán családi színezetű társasbédre gyülekezett össze a Szigligeti-Társaság tagjai s néhány vendégből álló társaság hogy együttesen ünnepelje az illusztris felolvasónőt és előkelő írónőt, *Beksics Gusztávnét*.

A Zöldfa szálloda kistermében, egyetlen hosszú asztal körül foglaltak helyet: *Beksics Gusztávné*, jobbján *Rádl Ödön*, balról mellette *Ritók Emma*, — körül azután *Rácz Mihályné*, *Schwimmer Ernőné*, *Rácz Ilonka*, *Beksics Gusztáv*, *Rácz Mihály*, *Böszörményi Géza*, dr. *Bodor Károly*, dr. *Gyémánt Jenő*, dr. *Várnay Ferencz*, dr. *Adorján Ármin*, *Géczy Lajos*, *Hegyessy Márton*, dr. *Szombathy Károly*, dr. *Radó Ignác*, *Krüger Viktor*, *Winkler Lajos*, dr. *Dési Géza*, dr. *Márkus László*, dr. *Adorján Emil*, dr. *Kurländer Ede*, dr. *Várady Zsigmond*, *Naményi Lajos*, *Fehér Dezső*, *Szűcs Dezső*, *Mendelényi Béla*, *Kerényi Miklós* és *Gara Ákos*.

Természetes dolog, hogy a hangulat rendkívül fesztelen és mindvégig derűs volt ebben a társaságban, — mert minden inkább távol volt innen, csak a szellem és a jókedv nem.

Az első felköszöntőt *Rádl Ödön* mondta. A nőemancipációról beszél és sajtóságos jelenségek tartja, hogy a legjobban érdekelt fél, a nők, míg az emancipáció utópiáira figyelnek elveszítik lábuk alól a biztos talajt, azt a talajt a mely lelki üdeségük tisztaságukból áll és a melylyel egyedül küzdhetnek a férfakkal, mint versenyző felek. És vajjon hol nyílnék éppen a nőnek inkább tér, hogy e lelki képességeit csillogtassa, mint éppen a szépirodalom terén. A nőnek, mint szépírónak regeneratív szerep jutott. Nem a tuczat embert rajzolja meg, nem a modern veristák posványos ösvényén halad, hanem megkeresi a durva létküzelmek között azt a kevés szépet, a mit gyöngéd lelkével igazán csak ő láthat meg és vehet legjobban észre. Nem *Zolá-t* követi, hanem más irányt. *Serao*, *Marchese*, *Colombi Ouida* és mások megmutatták, hogy mily nemesen regenerálhat a nő mint írónő és mikor *Beksics Gusztávnéra* poharat emel szóló, azért teszi, mert benne is ily nemesen regeneráló nagy írónőt tisztel.

Ezután *Naményi* beszélt, aki *Ritók Emma-t* élteti.

Általános figyelem közt *Beksicsné* emelt aztán szót. Megválasztásáért mond újlag köszönetet s örömeinek ad kifejezést, hogy ily diszes Társaság őt ennyire megtisztelte. Ennek felvirágzását óhajtja szívéből-lelkéből.

Ezután *Géczy Lajos* emelt poharat a Társaság elnökére.

Dr. *Adorján Emil* a nagyvárad leányokat élteti.

Dr. *Bodor Károly* *Beksicsné-t*. *Fehér Dezső* a Társaságot.

Három óra felé azután széteszlott a vidám társaság, zajos ovációkban részesítve *Beksicsné-t*, az ünnepelt vendéget.

Uj-Kigyós aranymisés papja.

Kedvező időben örvendetes sokaság jelenlétében ünnepelte ngos *Széchenyi Lajos*, Uj-Kigyós plebánosa misés papságának 50 éves fordulóját. A szentmise közben maga az ünnepelt tartott szép beszédet, a lenyugvó naphoz hasonlítván életét. Az áldozat bemutatása után egyenként áldotta meg kegyurait: gróf *Wenckheim Frigyes* és neje, gr. *Wenckheim*

Krisztina ő Excellenciáikat, *Békés megye főispánját*, az atyafiait és paptársait, hiveire pedig együttes áldást adott. Az egyházból a plebánia-lakba vonuló ünneplő közönség közül *Lukács György*, *Békés megye főispánja* lépett először az ünnepelt elé s lendületes szavak kíséretében adta át neki felséges királyunk ajánlókát a harmadosztályú vaskoronarendet. Ezután *Palotay László* n.-várad kanonok mint megyés főpásztorunk s dr. *Schlauch Lőrincz* biboros-püspök kiküldötte lépett elé és felolvastatta az ünnepelt főpásztorának meglehangú kegyes visszaemlékezésekben gazdag üdvözlőlevelét, *Kny Antal* mint kerületi esperes a kerületi papság ajándéka gyanánt egy szép ezüst feszületet nyújtott át. *Fábry Sándor* alispán *Sztraka György* főszolgabírótól és *Seiler Elek* szolgabírótól kíséretben *Békésmegye törvénhatósága* nevében, *Hajnal Albert* uradalmi orvos a kigyósi uradalmi tisztség élén, *Pain Károly* jegyző a község képviselőjében, *Kőrösy Endre* segédlelkész a hitközség, a legidősebb tanító társai nevében mind a küldöttség jelenlétében mondták el jókívánataikat. Kedves jelenetekben sem volt hiány. Ilyen volt az, midőn legrégibb és legifjabb kis káplánja (*Spett Gyula* gyomai plebános és *Kőrösy Endre* a jelenlegi segédlelkész) járult az őz aranymisés elé s kérte továbbra is szeretetét. — Az ünnepet követő ebéd alatt *Lukács György* főispán először a királyt, aztán az ünnepeltet a kath. egyház fejét, a pápát, majd biboros-püspökünket és paptársait köszönté fel.

A aranymisésre először saját kegyura gr. *Wenckheim Frigyes* v. b. t. tanácsos ur, mondott köszöntőt, aztán *Salvtay László* a papság nevében éltette őt. A többi köszöntők közül felemlítjük még *Fábry Sándor* ügyes köszöntőjét gróf *Wenckheim Krisztina* ő kegyelmességére és *Kny Antalt* az ünnepelt atyafiaira. Jelen voltak az említettek kivül még *Grócz Béla* és *Gróh Ferencz* prépost-plebánosok, *Nemeskey Andor* csabai plebános, *Barta István* csanád-apáczai plebános helyettes, a kigyósi uradalmi tisztikar, az ünnepelt számos tisztelőjéből. Felemlítjük még, hogy a kegyuri pár egy régi művi bizanai stílusú feszülettel lepte meg az ünnepeltet.

A *Budapesti Közlöny* vasárnapj számában közli a következő kir. kéziratot:

A Személyem körüli magyar miniszterium ideiglenes vezetésével megbízott magyar miniszterelnököm előterjesztése folytán *Széchenyi Lajos* tiszteletbeli kanonok és újkigyósi esperes-plebánosnak, az egyház és a népnevelés terén szerzett érdemei elismerésül *harmad-osztályú vaskorona-rendemet* díjmentesen adományozom.

Kelt Bécsben, 1898. évi márczius hó 8-án.

FERENCZ JÓZSEF, s. k.

B. Bánffy, s. k.

Az aranymisés életéből közöljük a következő két epizódot.

Mint püspöki titkár *Bémer* nagyvárad püspök oldalán, a pozsonyi dietákon sokszor megfordult. A titkár szerepe az volt, hogy a püspök sétáin elől menjen s egy feneketlen zacskóból pénzt osztogasson. A nemes titkár azonban észrevette, hogy néhány élelmesebb kéregető gyors lábbal megelőzte a sétát s többször igénybe vette a zacskó tartalmát.

— Méltóságos uram, hisz ezek egyszer már kaptak.

— Hagyjad, fiam! Azért adj neki. Ha megcsaltak, az az ő bűnük. Nekünk pedig kötelességünk, hogy adjunk, ha van miből.

A kigyósi aranymisés kanonok nagy homeopatha orvos. Mint tenkei lelkészét kuruzsolásért föl is jelentette egy orvos. *Lakatos* Antal várad törvényszéki bíró előtt folyt a tárgyalás, — kédezi *Széchenyi* pacenseitől:

— Aztán meggyógyultak kendtek igazán?
— Meg a kérem, de maj hogy igen!
De a plebános ur orvosságától gyógyultak-e meg kendtek?

— Valósággal attól, — bizonykodtak a parasztok.

— Nohát — fordult a bíró a panasztevő orvoshoz — ha ezek meggyógyultak, nem fáj semmijük, mért fáj hát önnek, hogy ezek egészségesek. S fölmentette a lelkészét.

UJDONSAGOK.

TÁJÉKOZTATÓ.

Márczius 24. A zenekedvelők egyesületének hangversenye, d. u. 6 órakor.

Márczius 24. A közgyűlési tanfolyam zárvizsgálata d. u. 2—4 óráig.

Márczius 27. A Szigligeti-társaság közgyűlése, d. e. 11 órakor.

Márczius 27. A polgári kör közgyűlése.

Márczius 27. Haydn oratóriumának előadása a főgimnázium nagytermében, d. e. 11 órakor.

Április 3. A Biharmegyei Népevelési Egyesület közgyűlése d. e. 11 órakor a megyeházán.

* **Autonomiai bizottság ülései.** Az autonómiai kongresszus tárgyalásainak előkészítésére kiküldött kilenczes bizottság, mely a múlt héten csaknem minden nap tartott üléseket s jól előrehaladt munkálataiban, a husvétünnep után április 14-én fog ismét összejönni, hogy bevégezze tárgyalásait.

* **Leó ünnepély a budapesti Angol kiskasszonyok intézetében.** Márczius 20-án 5 órakor igen sikerült Leó ünnepség volt a »Sancta Maria«-intézetben. Melyen megjelent *Dr. Schlauch Lőrincz* bibornok püspök, *Vajda Ödön* zirczi apát, *Várossy Gyula* papnöveldei rector, *Molnár János* praelatus, *Tóthfalussy Béla* plebános, *Dr. Tinson Ákos* egyet. tanár, *Kohl* Medárd stb. Az első tárgy alkalmi költemény volt melyet igen ügyesen betanulva szavaltak a fehérbe öltözött, a pápai-fehér-sárga színű szallagokkal díszített leánykák. De legmegkapóbb s szivrehatóbb volt ő szentsége nevéből: »*Leo Decimus Tertius*«-ból képzett anagramjáték. 14 leányka egy-egy betűt tartva élükön vezetővel sorba álltak s éneklés közben körbe járva 14 mondatot alakítottak a 14 betűből s ezt magyarázattal kísérték. Majd *Mindszenty »A szentek unokájához«* cz. versét szavaltta el *Tinnon Alice* k. a. Élénk taps jutalmazta meg a záró előképet, melynél a háttérben XIII. Leó pápa képe tűnt fel angyaloktól körülveve két oldalt a »*Leo Decimus Tertius*« betűt tartó leánykák, s elől 60. 20. 3. számokat tartották kis angyalok jelképezve a 60-as a gyémánt misét, a 20-as a pápasága évszámait a 3 márcz. 3-ikát, koronázásának évfordulóját.

* **Talalmány a hastyphus felismerésére.** A tudomány nevezetes haladást tett avval, hogy a typhusos betegséget azonnal felismerik a beteg egy csepp vérből. Ugyanis a typhus bacillusokat mesterségesen húslevesben tenyésztik az ugynevezett költő gépben, hol egyforma melegségben vannak. Ha ezekből keveset a beteg kivett csepp vérébe tesznek s mikroszkópon vizsgálják, akkor látható, hogy ha csakugyan typhusos a beteg, ezen mesterségesen tenyésztett typhusos bacillusok elpusztulnak.

* **A szegényügy rendezése.** A város egyik fontos, napirenden levő ügye: a szegényügy rendezése. *Dr. Bulgyovszky József* polgármester márczius hó 24-én délután fél 5 órára értekezletet hívott össze e tárgyban.

* **A polyklinika kórháza.** *Dr. Schlauch Lőrincz* bibornok püspök, szombat délután könyvtárnoka kíséretében meglátogatta a polyklinika Hársfa-utcán épülő kórházát. *Dr. Vas* kalauzolta a főpapot, ki megnézte a helyiséget, melyeknek csak belső berendezése hiányzik csupán. Ápolókul irgalmas nővéreket kértek s már kápolnájuk is készen áll lakóhelyiségükkel együtt. Október 1-re megnyithatják valószínűleg. Majd a laboratóriumot nézte meg s elismerését fejezte ki a látottak felett.

* **Elmaradt szobor leleplezés.** Nagyünnepségre készült Bihar-Torda község aprajánagyja vasárnap; Kossuth szobrát közadakozásból elkészítették s vasárnap le akarták leplezni. A környék községeiből, sőt még Hajdumegyéből is sokan rándultak át az ünnepségre, azonban az ünnepély egyszerűen elmaradt. Budapesten Kossuth Lajos halálának évfordulóját ülték vasárnap s ezért sem Kossuth Ferencz, sem a többi képviselők, akik fejvételüket ígérték, nem utazhattak le Bihar-Tordára. Az ünnepélyt a jövő vasárnap, márczius 27-én tartják meg.

A munkás törvény hatása. A munkás törvény csak nem régen lépett érvénybe s a miniszter jelentést kért, hogy azt miként fogadják az érdekelt mezeli munkások. Nagyvárad városa megtette már e tárgyban jelentését. A törvény életbeléptetése Nagyváradon és környékén igen jó hatással volt a munkás népre. Különösen jól fogadták a törvény azon intézkedését, hogy ha a termés az elemi csapások folytán tönkre megy, köteles a tulajdonos pénzben kifizetni a munkát Nagyvárad környékén a püspökség és káptalannak vannak nagyobb birtokai, de itt igen meg vannak elégedve a munkások. Szociális hajlamok egyáltalán nem tapasztalhatók.

* **Béke a halott felett.** A márcziusi ünnepek után sokan záródokoltak ki a Kossuth Lajos sírjához, márczius fiához, márczius halottjához és koszorúkkal borították el a sírját fedő kő lapot. Egy különösen értékes koszoru van a síron, melynek széles fekete szalagján ez a felírás: *»Kossuth Lajos emlékeztetőre — A szabadságért a magyaroknak. A horvátok.«* Csincsek Florián horvátországi orsz. gyűlési képviselő tette le a koszorut társai megbízásából, kikkel együtt lett megállapítva a felirat is. Bizony a Bach-korszakban, melynek előcsapatai éppen a horvátok voltak, nemzeti jellegükből is ki volt vetkőztetve országuk, míg ma a legszélesebb autonómiát, igaz szabadságot élveznek a szabad magyarok által. Így születik meg a béke egy sír felett, s az elégetett magyar zászlót így, e feliratos szalag mellett nem vesszük majd többé észre.

* **Blaskovics sikere.** A tenkei országgyűlési képviselő Blaskovics Sándor szép sikert ért el irodalmi téren. Szindarabot írt, melyet Párisban a Gimnazhoz nyújtott be. A napokban vissza érkezett a szerző Párisból, hol darabját elfogadták és június hónapban színre is hozzák. Párisban általában nagy sikert játszottak a darabnak. Blaskovics különben új darabon is dolgozik, melyet a Nemzeti-Színháznak fog benyújtani. Ha e két darab sikert arat, úgy Blaskovics egészen az írói pályára fog lépni.

* **Nagyvárad dicsősége.** A párisi világkiállítás magyar pavillonja tervezésére kitűzött ezer koronás pályadíjat Bálint Zoltán nagyváradai születésű fiatal építésznek ítelték oda.

* **Halálozás.** Városunkban oly nagy tiszteletnek örvendő Beszedils János nyug. városi mérnököt súlyos csapás érte. Neje Beszedits Jánosné szül. Cherszky Amália tegnap d. u. 4 órakor rövid szenvedés után életének 60-ik évében meghalt.

* **A sorozás Nagyszalontán.** A Nagyszalontai sorozó járásban az idei sorozás elég szép eredménnyel ért véget. Előállott a 3 korosztályból összesen 680 egyén s ezek közül besoroztak 187 ifjut.

* **Egy derék matróna halála.** Egy, a jelen század első évében született agg nőt temettek el e hó 17-én Belényesen. Özv. Kernács Jánosné született Nagy Teréz (Kernács János Félix fürdő bérlő édesanyja) a jelen század 1-ső évétől majdnem a század végéig

érte meg, aggkorához mérten is, jó egészségben. Halála előtt néhány nappal, gyermekeit, unokáit és dédunokáit még együtt látta. Mikor övéi a családi körből eltávoztak, az egészséges aggnő érzékenyen vett bucsut mindegyiktől. Szinte óránként gyengült ereje s rövid szenvedés után szépen elszenderült s az eltávozó testvéreket, széles körű rokonságot, távirati uton hívták vissza a temetésre, mely a nagy kiterjedésű család és Belényes közönségének általános részvétele mellett folyt le. Legyen csendes örök nyugalma.

Pályázat a tolmácsi állásra. A helybeli törvényszéknél most egy román tolmácsi állás van üresedésben. A pályázatokat a törvényszéki elnökhöz kell beadni.

* **Névváltoztatás.** Rais Ferencz és kiskorú gyermekei vezetéknevüket »Bogszegi«-re; — Pollák Albert és kiskorú leánya vezetéknevüket »Partos«-ra változtatták.

* **Lakmározó tolvajok.** Horváth Mihály vasuti váltó őr tegnap bejelentette a rendőrségen, hogy Mester Lajos és Görbe Lajos őt már két ízben meglopták, e hó 19-én és 20-án és mikor utolszor ott voltak a konyhába bementek és ott nagy lakomát csináltak, ami után összeszedtek mindent amit csak találtak és azzal megszöktek. A rendőrség a bejelentés alapján a nyomozást megindította és az egyik tettest Mester Lajost a piaczon meg is fogták épen mikor a ruhákat elakarta adni. A másikat eddig még nem sikerült elfogni.

* **Tűz.** Nyika a Vaszali fericsi kovács csütörtökön este a kovácsműhelyében ott hagyta Szala Simont, azzal, hogy vigyázzon, nehogy baj legyen. Éjfél tájban azonban a kovácsműhely kigyuladt és leégett. Nyika azt állítja, hogy mikor a műhelyből eltávozott, a tüzet eloltotta, míg ezzel szemben Szala azt állítja, hogy a tűz a hátrahagyott parázsból keletkezett. A tüzet nem vették azonnal észre és így a házat megmenteni nem lehetett, sőt Szala Simon is csak nagy nehezen tudott kimenekülni. Az ügyet a csendőrség feljelentette.

* **Kézrekerült tolvaj.** A rendőrség tegnap elfogott egy régen keresett tolvajt, akit már hónapok óta keresnek. Petruska Máriának hívják a leányt, aki lopásért már több ízben büntetve is volt s most is csak alig egy éve került ki a börtönből, de amint kikerült ismét lopott. A rendőrség előtt beismerte Petruska Mária, hogy a mult esztendőben Bleyer Adolf nagynyomosi pusztai lakostól ellopott egy arany órát lánczczal és két értékes aranygyűrűt, amelyeket azonnal el is adott néhány forintért. A vádlott nő ezen a lopáson kívül mindent tagad, azonban valószínű, hogy még több lopást is rá fognak bizonyítani. Petruska Máriát természetesen fogva tartották.

A villamos vasut ellen.

— Ujabb felelkezés. —

A nagyváradai gőzmozdonyu közuti vasut sehogy sem tud belenyugodni, hogy minden más konkurrens és nálánál előnyösebb ajánlattevő mellőzésével nem adta Nagyvárad városa neki az engedélyt a villamos vasut építésére.

A multkor megfelelkezte azon határozatát a közgyűlésnek, hogy új pályázati határidőt és rendkívüli közgyűlése megtartását mondotta ki.

A miniszter a kérelmet elutasította s kimondta, hogy nem is lett volna joga a közuti társulatnak felelkezni, mert nem érdemleges határozatról volt szó.

Nagyvárad város törvényhatósága, legutóbbi közgyűlésén nagy lelkesedéssel egyhangulag elhatározta, hogy a hasonlíthatlanul legelőnyösebb ajánlatot tevő budapesti czéggel köti meg a szerződést.

A közuti vasut, a város közönsége iránti merő jóindulatból most ujabb felelkezést adott be, s ez által késlelteti a vasut létesítését.

A felelkezés merő védekezés a miniszter

azon kijelentése ellen, hogy az előbbi felelkezésre joga sem volt, s egyebekben hibáztatja a várost, a miért még mással is szóba állott s ez által nagy előnyöket ért el. Továbbá azt képzei a közuti, hogy az ő részére az előmunkálati engedéllyel együtt mindjárt a várost is bérbe adta nekik.

Sérelmesnek találja a felelkezés, hogy a budapesti társasággal egyáltalában tárgyalásba bocsátkozott a város. A multkor is ezért felelkeztek s nem azért mert a terület átengedését rendkívüli közgyűlésre halasztották.

Nézetük szerint terület kérdésben csak azzal lehet tárgyalni, a kinek előmunkálati engedélye van.

A közuti társaságnak meg volt az engedélye s terveket készítettett sőt a közigazgatási bejárást is megtartották és így velük, de csak is velük tárgyalhatott az ad hoc bizottság.

Ezt azzal is indokolhatják, hogy a Tröszt elöldeinek: Várady Zsigmondnak, Hoványi Gézának és Huzella Gyulának sem adta meg az engedélyt a miniszter.

A város határozatának érdemei indoka sem állja meg a helyet, mert a telep használati értékének megállapítása nem képezheti árlejtés tárgyát, mivel ez az engedélyezési tárgyalás során a miniszter hatáskörébe tartozik.

Sérelmesnek találják a jövedelemben való részesedést, mert ha ők tudták volna, hogy a város nagyobb részesedésre tart igényt, megtették volna ajánlatukat.

Sérelmes szerintök a közgyűlés határozata a közönségre (?) is, mert az engedély kinyerésével is huzódik az építés ügye.

Végül kéri a közuti társaság, hogy a közgyűlés határozatát semmisítse meg a miniszter s a tárgyalást megnyitva, velük kössön szerződést az építésre Nagyvárad városa.

Csak ennyi és nem több a közuti vasut társulat kérelme; a melyből látszik, hogy csak arra van szánva, hogy az ügy minél több halasztást szenvedjen.

Mindenesetre kötelessége a város irányadó köreinek, hogy részen legyenek s megvédjék a város érdekeit.

EGYESÜLETEK.

A „Polgári kör“ közgyűlése. Van szerencsem a „Polgári kör“ t. tagjait a folyó évi márczius hó 27-én délután 3 órakor a kör helyiségében tartandó évi rendes közgyűlésre meghívni. Tárgysorozat: 1. A választmány jelentése. 2. A mult évi zárszámadás bemutatása. 3. A folyó évi költségvetés előterjesztése. 4. Három évre előlegesen a rendes tagsági díjnak megállapítása. 5. A tisztviselők és választmányi tagoknak 3 évre megválasztása. A netaláni indítványok, melyek a közgyűlés előtt 3 nappal beadandók. Nagyvárad, 1898. márczius hó 12. Mezey Mihály elnök.

A 48-as kör közgyűlése elhalasztása. Tegnap délelőtt lett volna megtartva a 48-as kör évi rendes közgyűlése, amelyet azonban nem lehetett megtartani, mert a tagok csekély számmal voltak jelen. A közgyűlést ennél fogva 27-én vasárnap d. e. 1/2 11 órakor fogják megtartani.

Jóváhagyott alapszabályok. A nagyváradai posta altisztek ésszolgák segélyegyletének alapszabályait a belügyminiszter jóváhagyta.

A »Gyermekbarát« vál. ülése. A nagyváradai »Gyermekbarát« egyesület választmánya vasárnap délelőtt 10 órakor ülésezett a városházán. Jelen voltak: Ritoók Zsigmond elnök, Ritoók Zsigmondné, Rechné-Bauer Zsófia, dr. Bulovszky József polgármester, dr. Berkovits Ferencz, Beczkay Lajos, Glatz Antal és Winkler Lajos. Kimondották, hogy a szegény iskolás gyermekek ingyen ebédjét április hó 6-án beszüntetik. Eddig márczius 15-éig látták el a

szegény gyermekeket, az idén azonban a bevételek lehetővé tették, hogy hosszabb ideig gyakorolja jótéteményét. Az egyesületnek sokan tekintélyes összeget adományoztak. A többek között *Kornstein* Ignác örökösei 100 frt. alapítványt tettek az egyesület céljaira.

A *Szigligeti-Társaság* közgyűlése. A »Szigligeti-Társaság« f. évi márczius 27-én délelőtt 11 órakor tartja a város háza nagyszobájában. *rendes évi közgyűlését.*

Tárgysorozat:

1. A főtákar évi jelentése.
2. A számvizsgáló bizottság jelentése.
3. A f. évi költségvetés megállapítása.
4. Egy megüresedett választmányi tag-sági hely betöltése.
5. Esetleges indítványok, melyek a közgyűlés előtt 3 nappal jelentendők be az elnökhöz. Nagyvárád, 1898. márczius 15.

Dr. *Bodor Károly*,
főtákar.

Rádl Ödön,
elnök.

Vasárnapi népszerű felolvasások.

Az iparossegédek továbbképző tanfolyamán szokásos népszerű felolvasások sorozatában az utolsót volt alkalmunk hallani f. hó 20-án. — Dr. *Tóth Mihály* igazgató tartott szabad előadást a »nagyítókról«. — Valódi népies modorban a természettanban kevésbé jártasok által is megérthető nyelven ismertette a nagyítók szerkezetét s azon természettani törvényeket, melyeken a nagyítók alapulnak.

Előadót mint kitűnő szakembert volt alkalmunk több ízben hallani s e mostani előadása nyomán csak ismételtlen kifejezést adhatunk elismerésünknek, hogy e felolvasáson ilyen s hozzá hasonló képzett egyéniségekkel találkozunk. — Mert most, midőn a tanfolyam megszűntével az előadások illetve a felolvasások is szünetelni fognak, nem lesz érdektelen viszapillantást vetnünk az egész ciklusra.

Első sorban is konstatálnunk kell, hogy a céljuk, mit e felolvasások maguk elé tűztek, teljesen megfeleltek: *népszerűek* voltak, bizonyoság reá az, hogy egyes esetekben a felolvasás helyisége szűknek bizonyult; *népiesek* voltak: nem volt egyetlen előadás, mely a hallgatók fogalom körét túllépte volna s mindamellett *tudományosak*: a tudomány naiv színvonalán állók voltak. — Ime néhány cím: A szocializmusról Dr. *Várady* Zsigmondtól. A királyi kézirat, a 10 szobor, a Dualizmus, márcz. 15-ének emléke, dr. *Türr* Lajostól; A festékanyagok, a nagyítók: Dr. *Tóth* Mihálytól; A holdról, vegytani átváltozásokról, a költöző madarokról: *Polássy* Jánostól. — A népviseletek, népdalok, az arany Toldija, Schakespeare színművei: Dr. *Szombaty* Istvántól. — Ujságírók és olvasók: *Fehér* Dezsőtől. — Az alkoholizmus: Dr. *Edelmann* Menyhértől. — A butorasztalosságról: *Domokos* Andortól.

Egy tekintet a fenti sorozatra s azonnal látjuk, mily jól megfelelt a rendezőség feladatának s mily szerencsével járt el feladata teljesítésében. — Mert ime hány tudomány ág lett ismertetve, s ezen ágak a legképzőbb témák és mind hivatott képviselője által.

Ismételjük, a mit minden egyes felolvasáskor hangoztattunk: hogy a rendezőség és az előadók megbecsülhetetlen szolgálatot tesznek a tudományok népszerűsítése ügyének s eléggé nem méltányolható szolgálatot iparosaink kiképezésének.

ZENE és MŰVESZET.

A *katholikus kör* hangversenye. A nagyváradi Kath. kör folyó évi márczius hó 27-én (Fekete Vasárnapon) a prémontrei főgymnasium disztermében, az Üdvözítő színpadon emlékeztetve, a műkedvelő vegyes énekarnak, valamint a helybeli cs. és kir. 37-ik gyalogezred zenekarának közreműködésével Hangversenyt rendez, melynek műsorra a következő:

Műsor: 1. Haydn »Krisztus hét szava« cz. Oratóriumának előjátéka. 2. »Beteljesedett!« 6. sz. Haydn Oratóriumából. 3. 95-ik Zsolták Mendelssohntól (duett). Éneklik: Kotauseher Julia nrhölgy (1. sop.) és Tucek Ferenczné

urnő (2. sop.) 4. »Atyám kezeidbe ajánlom lelkemet!« 7. sz. Haydn Oratóriumából. 5. Földindulás. Haydn Oratóriumának befejező része.

A hangverseny kezdete d. e. 11 órakor. A meghívó, mely egyszersmind belépőjegyülisszolgálat, belépéskor felmutatandó. A hangverseny tartama alatt a terem ajtaja be lesz zárva s csakis az egyes számok közti szünet alatt fogják kinyitni.

Hangverseny. A nagyváradi zenekedvelők egyesülete erősen készülődik a csütörtöki hangversenyére. A kamara zenei számok rendelkező próbája vasárnap délután — a zenekari számoké pedig tegnap este volt. Mindkét próbának sikere a hangverseny abszolút művészi eredményének sikerével biztat. Szunyogh Lőrándné hegedülésén — Tucek Ferenczné ének-számán és Winkler Mártha zongorázásán kívül még nagy érdeklődés mutatkozik a Rákóczy dalok zenekari előadása iránt. E dalok ugyanis még sehol sem voltak orkeszter által előadva. Vomácska karmesternek sikerült azonban ezeket rendkívül szerencsésen zenekarra letenni. Az egyleti tagok már megkapták belépti jegyüket, de igen sokon megváltották a nem tagok is, úgy hogy a csütörtöki koncertnek igen intelligens és nagy publikuma lesz.

IRODALOM.

A *váradi színészet története.* A nagyváradi magyar színészet százéves jukileuma alkalmából írta *Náményi* Lajos. 1898.

Nagyvárád város történetírásának meglehetősen elhanyagolt mezején még leginkább művelt tér a színészet története. A színészek megjelenése évről évre mozgásba hozza e város közönségét s az állandó színház évek óta vajdudó építéssége folytonosan fenntartja az érdeklődést a színészet iránt is s annak multja iránt is. 14 évvel ezelőtt már jelent meg egy ily című könyv szorgalmas és tevékeny írónak, *K. Nagy Sándornak* tollából s imemost a váradi magyar színészet száz éves évfordulóján *Náményi* Lajos lépett a művelt közönség elé fent jelzett, jóval terjedelmesebb (157 lapot kitevő) *Bölony* József urnak ajánlott művével.

Náményi ezen művében nem csupán száz év multját s nem csupán a valódi színészek történetét adja, hanem felöleli a váradi színészet összes multját kezdve a XVII. században itt elő adott iskolai drámáktól, sőt nem kerüli el az sem figyelmét, hogy a váradi püspök udvarában már 1508-ban voltak nyilvános előadások. Legbecsesebb művében éppen a régi időről szóló, 1849-ig terjedő 6 fejezet felhasználja ebben a szerző az összes nyomtatásban megjelent adatokat, továbbá a hozzáférhető levéltári okiratok tudósításait s e helyütt mint szorgalmas kutató s mint lelkiismeretes feldolgozó egyaránt kitűnik. Az 1850—97. évek eseményeiről már csak inkább mint egyszerű tudósító számol s az újabb fejleményeknél ítéletmondástól természetesen tartózkodik. A IX. fejezetben az állandó színház kérdését 21 lapon keresztül világos előadással tárgyalja s a nm. belügyminiszter 1898. márcz. 4. határozatával fejezi be. Végül a X. fejezetben a biharmegyei színmű-írókról, bírálókról és az idevaló származású színészekről számol be.

Diszítik a művet *Gr. R h é d e y* Lajos és dr. *S á n d o r f y* József arczképei, a tervezett állandó színház képe a legrégebb (1814) fennmaradó színlap hű mása és még számos színlap utánzata.

A szerző nyelvezete eleintén gondos s elég magyaros és az utolsó pár fejezet tele van szükségtelen idegen szavakkal, a német gondol-

kozású hirlapírók közönséges szólamaival s idegen fordulatokkal.

Egészen véve *N á m é n y i* sok évi gondos utánjárással becses művet alkotott s méltó emléket állította magyar nemzet fennmaradása, hazafias lelkesedése a magyar nyelv kiművelése és terjedése körül Nagyvárádon is annyi érdemet szerzett magyar színészetnek.

K—i.

Igazságszolgáltatás.

A tápió-szentmártoni zendülés.

— Saját tudósítónktól. —

Két pestmegyei falu népe állt ma egymással szemben a bíróság előtt. Miért vádolt *T á p i ó - S z e n t m á r t o n* 76 földműves munkása, *J á s z l a d á n y* lakói közül pedig egész sereg ember, mint tanu. Az eset, mely miatt ma is 31 szentmártoni ember ül fogságba, a nyáron történt az aratási munkák idején. A szentmártoniak *Lakatos* József és *Varga* József vezetése alatt szervezkedve, nagyobb bért követeltek *Kubinyi* Lajos földbirtokostól. A dologgal olyan zene-bona járt, hogy a csendőröknek kellett közbelépni, végezetül pedig *Kubinyi* és *Blaskovics* Ernő földbirtokosok is a csépléshez jásladányi embereket fogadott fel. Ennek a vége az lett, hogy véres verekedés közben *Kubinyi* félholtra verték a szentmártoniak.

A monstre-végtárgyaláson a következőleg alakult meg a bíróság:

Elnök *R ó n a i* Kamil kir. táblai bíró, szavazók *K. Nagy* Sándor és *Novotny* Károly bírák, jegyző *Piacsek* Győző. A vádhatóság képviselőjében maga a pestvidéki kir. ügyészség vezetője, *Gegusz* Gusztáv királyi ügyész jelent meg; a védők padján *Kenedi* Géza dr. *Pollacsek* Sándor dr. *Steiner* Béla dr. *Balassa* Károly dr. *Metzler* Gusztáv dr. ifj. *Erdélyi* Sándor dr. ügyvédek.

Elsőnek *Kubinyi* Lajost hallgatják ki. Az esetet, amelyet különben már mult alkalommal ismertetünk. *Kubinyi* konstatálják, hogy a szenvedett sérülések következtében balszemére megvakult és halló képességét elvesztett.

Szerelmi közvetítésért. A törvényszék tegnap elítélt egy fiatal leányt, meg egy idős asszonyt azért, mert a leány lopott az öreg asszonynak sok mindent, a ki viszont közvetítő volt, holmi szívbéli ügyben a leány és ennek szeretője — egy fináncz között. Úgy esett a dolog, hogy *Csorba* Mari egy szép és fiatal leány beleszeretett egy finánczba — a kit azonban nem ösmert. *Csorba* Mari, aki cselédje volt *Fekete* Sándor kereszteri lakosnak, — elmondta bánatát és szerelmét gazdája szomszédjának *Hámos* Ferenczének, akiről azt beszéltek a faluban, hogy hasonló dolgokat igen ügyesen el tud intézni. *Hámosné* meghallgatta a leányt és vállalkozott arra, hogy szerelmét közvetíti és a leányt oda hívja ő hozzá, ahol találkozhatnak is, azonban kikötötte, hogy a gazdájától fog lopni neki ételt és ruhaneműt — hála fejében.

Ez úgy történt. *Hámosné* átment a szomszéd faluba, ott felkereste a leányt, akinek elmondotta, hogy egy leány mennyire szereti és végül kérte, hogy jöjjön vele, ő majd elviszi a leányhoz — s természetesen a leánytól — honoráriumot kért és kapott is. Így találkozott azután *Csorba* Mari a leánnyal, aki később gyakran átjárt a leányhoz és mindannyiszor a *Hámosné*-nél találkoztak, aki azonban azt a szívességet nem tette meg ingyen, a leány lopott neki gazdájától sok mindent ezért a közvetítésért.

Fekete Sándor a leány gazdája azonban végre is rájött arra, hogy őt valaki rendszeresen lopja és kutatni kezdett a dolog után és néhány napi keresés után megcsipte *Csorba*

Marit amint a kerítésen átdogotta a lopott holmikat **Hámos** Ferenczének.

És így a törvényszék elé került s tegnap tartották meg a végtárgyalást. A végtárgyaláson a beidézett tanúk beigazolták a lopást, habár a vádlottak mindent tagadtak. A törvényszék az ügyész beszédje után mind két vádlottat bűnösnek mondta ki és **Csorba** Marit lopásért *nyolcz*, **Hámos** Ferenczét pedig orgazdaságért *hat havi* börtönre ítélte, amik ellen természetesen a vádlottak fellebeztek.

REGÉNY-CSARNOK.

ÜZLET és SZERELEM.

Némethöl: — plex.

52.

Mintha csak a nagy lelki erő képesítette volna őt addig az ember feletti feladatra, a mint a bárka belsejébe tette lábát maga is eszméletlenül rogyott össze a lány mozdulatlan holtteste felett.

De a tudat és erős akarat, hogy a lánynak élni kell, újra felpislogott lelkében s pár pillanat alatt ismét észéhez tért és talpra ugorva gyorsan hozzá látott a munka folytatásához. Megtette az első élesztési kísérleteket. Végig dörzsölte a lány merev tagjait, azután függő helyzetbe hozván őt, lehetőleg minél több vizet iparkodott belőle kiereszteni. Mikor pedig örömmel tapasztalta, hogy fáradozásainak van eredménye s a leány szive bár gyengén, de újra verni kezd, visszaszaladt gyorsan a vendéglőbe a honnan gyógyszerrel és segítséggel tért vissza Annához. Egyidejűleg pedig elüzent az orvoshoz és Kückékhez is, a kikhez a nagy beteget elakarta szállíttatni. S alig telt bele fél óra szegény Anna már a jószívű öreg népek lakásán feküdt a leg gondosabb ápolás mellett.

Még csak Willem volt hátra. Őt személyesen akarta Fredericó a szomorú esetről értesíteni s a mennyire lehetséges megnyugtatni. E végből rögtön indulni is akart a hajós negyedbe, a tapasztalt öreg Kück azonban nem eresztette őt addig utjára, míg tetőtől-talpig meleg, száraz ruhába nem öltöztette és rá nem vette őt, hogy testi erejének egyensúlyát némi élelmi szerekkel és erősítő italokkal helyreállítsa. Hogy mennyire indokolt volt ez az óvatosság, az csakhamar kiviláglott, mert Fredericón alig, hogy a szobában időzött, hirtelen nagy gyöngeség kezdett erőt venni. Eddig is csak a lelki ereje tartotta a lábán. Hátán hideg borzongás futott végig, tagjai meg-megrázódtak, míg ugyanakkor heves fájdalmat és szúrást érzett a fejében és az oldalában. Egész testét elfutotta a remegés és az a kellemetlen lázas állapot, mely rendszeren nagy betegségek előhírnöke.

* * *

Midőn az öreg Kück másnap reggel az irodában megjelent, Fredericót nem találta ott a szokott helyén. Már rosszat sejtve éppen ennek szállodabeli lakására készült, midőn az ajtón kopogtattak s belépett hozzá Willem. — Ő azért jött — ugymond — hogy egy részt megköszönje a vendégszeretetet és a szives jószágot, melylyel Kück ur szerencsétlen nővére néhez pillanathoz befogadta és ápolásában részesíté, másrészt pedig, hogy Fredericót illetőleg néhány szót váltson vele.

— A derék fiatal ember — ugymond — megadta az árát nemesszivűségének. Most már elkerülhetetlenül bizonyos, hogy nagy és súlyos betegségen kell keresztül mennie. Most is eszméletlenül fekszik ágyában s az orvos azt mondta, hogy állandó ápolóul egy irtalmas nővéret kell mellé rendelni. Kéri tehát Kücköt legyen szives vele Fredericó betegágyához fáradni.

Kück néma arczzal hallgatta végig Willem hiradását. Azután szó nélkül egyet bölintott és megindult Willemmel a Westminster-hotel felé.

— Így van ez, így! — törte meg utközben a csendet az öreg Kück. — Ezt mind az apjuk szigorúsága okozta! Nem is vezet sohasem jóra az, ha az ifjakat a világtól légmentesen elzárják s mindent csak bűn és irtózat gyanánt állítanak elébük.

(Folyt. köv.)

TÁVIRATOK.

A bécsi püspöki konferencia.
Bécs, márcz. 21. (Saj. tudósít. táv.)
A püspöki konferenciát öt napi tanácskozás után e hó 19-én berekesztették.

Natalia főhercegnő állapota.
Bécs, márczius 21. (Saját tud. táv.)
A Natalia főhercegnő állapotáról kiadott legutóbbi orvosi jelentések szerint a főhercegnő agyhártyagyulladásban szenved. A beteg az éjet nyugodtan töltötte. A hőmérsék kissé emelkedett.

A Reichsrath ülése.
Bécs, márcz. 12. (Saját tud. táv.)
A Reichsrathban elnöknek **Fuchsot** választották, mikor az emelvényre ment **Wolf**, **Schönerer** és **Iró** kiabálni kezdtek: Ez is elnök! börtönbe való gazember! gonosztevő! ön fegyencz! Így tartott egy óráig. Végre az elnök szól: **Schönerer** ur önt illeti a szó. **Schönerer**: jó, indítványozom: mondja ki a Ház, hogy **Fuchs** Viktor dr. jelenlegi elnök gazember, ki megérett a börtönre; óriási derűtség jobbról, csend balról. Elnök szavazásra bocsájtja a kérdést, 5 **Schönerer**-párti feláll. Elnök: **Schönerer** kívánságára ezt ünnepélyesen enuncijálja. Ezután **Thun** előadja programját.

A bécsi katolikus néppárt új elnöke.

Bécs, márcz. 21. (Saját tudós. táv.)
Megerősítést nyer, hogy a katolikus néppárt tegnapi ülésében olyan határozatot hozott, amely szerint felkéri **Fuchs** Viktor drt, vállalja el az elnöki széket. **Dipauli** báró kijelentette, hogy a párt elnökségéről lemond és egyidejűleg kilép a végrehajtó bizottságból és a jobboldal parlamenti bizottságából **Zallinger** szintén kilépett a bizottságból. A pártban azért mindkét képviselő benmarad.

Andrássy A. gróf betegsége.

Budapest, márcz. 21. (Saj. tud. táv.)
A gróf állapotában tegnap óta nem állott be változás és így még mindig aggodalomra ad okot. A család tagok folyton a beteg mellett vannak és tegnap óta egy irtalmas testvér is segít a beteg ápolásában. A kezelő orvosok tanácsára a család tegnap meghívta dr. **Nietsche** berlini tanárt, aki az este érkezett meg 10 óra 15 perczkor. A nap folyamán tömérdek látogató volt az **Andrássy** palotában. Dél-élt 11 órakor a doktorok konzoliumra gyűltek össze, melyen résztvettek, **Nietsche**, **Korányi**, **Réczey**, **Farkas**, **Horváth**, **Heszeli** egyetemi tanárok, **Kelemen** házi orvos. Délfelé a beteg állapota súlyosabbra vált.

KÖZGAZDASÁG.

TÖZSDE.

— A »Tiszántul« eredeti távirata. —

Gabonatózsde.

Készáru buzában az irányzat gyenge volt.

Határidők.

	Budapest, márcz. 21.
Buza őszre	9.03
Buza tavaszra	11.99
Tengeri	5.85
Rozs őszre	8.46
Zab őszre	6.52

Értéktőzsde.

Az irányzat szilárd.

Buda pest, márcz. 21.

Osztrák hitel	364.—
Magyar hitel	881.—
Allamvasut	841.50
Déli vasut	80.50
Rimamurányi	247.—
Magyar jelzálog	264.50
Magyar leszámítoló	252.50
Iparbank	101.25
Budapest közuti	402.50
Kereskedelmi bank	1404.—
Villamos vasut	277.50
Salgótarjáni	623.—
Waggon-kölesön	583.—

Hivatalos árfolyamok

budapesti áru- és értéktőzsdén 1897. márczius 21-én.

Magyar aranyjárdék 4%	121.05
Magyar koronajárdék	99.40
Magyar vasuti kölesön aranyban 4 1/2%	119.25
Magyar vasuti kölesön ezüstben 2 1/2%	100.45
Magyar keleti vasuti államkötvény 1876-ból	122.—
Magyar földtehermentesítési kötvény 4%	97.—
Italmérési jog megváltási kötvény	101.25
Horvát-szlavon földtehermentesítési kötvény	97.50
Magyar nyerevény sorsjegy-kölesön	161.—
Tiszaszabályozási és szegedi sorsjegy kölesön	142.—
Osztrák járadék papirban	102.—
Osztrák járadék ezüstben	102.—
Osztrák járadék aranyban	123.—
Osztrák korona járadék	102.50
1860. osztrák államsorsjegyek	144.—
Osztrák magyar bankrészvény	927.—
Magyar hitelbank részvény	380.25
Magyar hitelintézeti részvény	362.80
Páris vista	340.—
20 márkás arany	9.52
Német birodalmi márka	58.75 1/2
London viste	120.50
Páris vista	47.60
20 márkás arany	11.73

SZERKESZTOI POSTA.

Irma. Szives méltatását köszönettel vettük, de csak szombaton közöljük, amikor egészen közel a hangversenyhez szerfölött aktualis lesz.

Honának. Helyben. Rövid, de jó. Egyszerű és őszinte. Sokkal kisebb azonban, semmit husz sornyi kritikát irhatnánk róla. Ha legközelebb tollat ragad, lehetőleg kevésbé fokarkodjék a sorokkal; akkor azután mi is szélesebb alapokra fektetett műszaki véleményt mondunk majd. Nos, megkönnyebbült. Versét különben várakozási illetmény-nyel tartalékos és lógó kézirataink közé soroztuk, a mely kézirtok határozottan a papirkosár felé húzódnak és vonzódnak.

A szerkesztésért felelős:

Dr. VUCSKICS GYULA.

Nagyvárad város polgármesterétől.

917
1898 eln.

Pályázati hirdetmény.

Nagyvárad város törvényhatósági bizottságának folyó évi 56/6133 kgy. számu határozata alapján, az előléptetés folytán megüresedett és folyó évi április hó 14-ik napján megtartandó rendes közgyűlésen választás utján betöltendő **I-ső aljegyzői** állásra ezennel pályázatot hirdetek.

Felhívom ennél fogva mindazokat, kik ezen — évi 1100 forint fizetés és 300 forint lakbérrel javadalmazott s nyugdíj-jogosultsággal bíró állást elnyerni óhajtják, miszerint az 1883 évi I. t. cz. értelmében felszerelt pályázati kérvényüket közvetlenül dr. **Beóthy** László főispán ur ő méltóságához a **folyó évi április hó 9-ik napjának délutáni 5 órájáig** annyi-val inkább nyujtsák be, mert a később beadott vagy nem kellően felszerelt kérvények figyelembe vétetni nem fognak.

Nagyváradon, 1898 évi márczius 19-én.

Dr. Bulyovszky József,

polgármester.

10i i-i

!UJDONSÁGOK!

A tavaszi idényre nagy választékban megérkeztek

NÁDOR L. és TÁRSA

férfi-divat és czipőüzletében

Nagyváradon, Zöldfa-utcza,

hol a legjobb minőségben

rendkívül leszállított árban

a következő áruk kaphatók:

legujabb divatu zöld és barna bőrből készült czipők,

férfi sárga fél és egész fűzős czipők,

női és gyermek czipők, salon és reggeli czipők,

legujabb divatu kalapok,

ingek, gallérok, nyakkendők, tuorista-ingek, sétabotok,

esőernyők, férfi-keztyűk, harisnyák,

zsebkendők és illatszerek.

TELEFON!

TELEFON!

Valódi Pichler-féle kalapok raktára.

Tisztelettel

NÁDOR L. és TÁRSA.